

RĂSCOALA DIN 1738 A ROMÂNILOR BĂNĂȚENI ȘI ECOUL EI ÎN PRESA DIN EUROPA

Costin Feneșan*

Cuvinte cheie: Banat, “Gazette de France”, “Amsterdam”, “St. Petersburgische Zeitung”, “Mercure historique et politique”, “Gazeta de Lisboa”

Keywords: Banat, “Gazette de France”, “Amsterdam”, “St. Petersburgische Zeitung”, “Mercure historique et politique”, “Gazeta de Lisboa”

În pofda mai multor studii apărute până acum, istoria răscoalei din 1738 a românilor bănățeni împotriva stăpânirii habsburgice este încă departe de a fi fost înfățișată și analizată în toată complexitatea și cu toate implicațiile ei.¹ Înainte de toate, vor trebui cercetate fondurile de arhivă aflate la Viena, fie la Kriegsarchiv (*Hofkriegsrat, Feldakten 1737–1739*), la Hofkammerarchiv (*Banater Akten, Münz- und Bergwesen*), fie la Haus-, Hof- und Staatsarchiv. De cert folos va fi și cercetarea actelor vechi ale Administrației imperiale a Banatului (E.303: *Banater Landesadministration*) de la Arhiva Națională Maghiară din Budapesta. Fondurile de arhivă păstrate în Banat (la Timișoara și Caransebeș), grav afectate de diferite intervenții (mutări/ transferări dincolo de hotarele actuale ale țării, selecționări iresponsabile, vânzarea documentelor ca maculatură) mai pot oferi, din păcate, numai extrem de puține informații pentru istoria răscoalei românești din 1738.

Ca eveniment desfășurat în extremitatea de sud-est a Imperiului habsburgic,

---

* Cercetător independent, București, e-mail: costinfenesan@yahoo.com

¹ Ion Stoia-Udrea, *Răscoala țărănească din Banat de la 1738–39* (Timișoara: Editura Uniunii Patrioților, 1945), 1–55; Bujor Surdu, “Răscoala populară antihabsburgică din Banat (1737–1739),” *Studii și Materiale de Istorie Medie* 2 (1957): 289–344; Costin Feneșan, “Informații documentare privind răscoala populară bănățeană de la 1737–1739,” *Banatica* 2 (1973): 165–185; Eleonora Calincof, “Atestări documentare privind caracterul antihabsburgic al răscoalei populare din Banat din anii 1737–1738,” *Banatica* 8 (1985): 221–242; Costin Feneșan, *Cnezi și obercnezi în Banatul imperial 1716–1778* (București: Editura Academiei Române, 1996), 52–63; Costin Feneșan, “Români și turci în Banatul de munte în 1738 și 1788,” *Restituiri bănățene* 7 (2019): 107–123; Costin Feneșan, “Die Eisenwerke im kaiserlichen Banat 1716–1778,” în Rudolf Gräf, Josef Wolf, eds., *250 Jahre Eisenhüttenindustrie in Reschitza. Studien zur Industriegeschichte des Banater Berglands* (Cluj-Napoca: Rumänische Akademie. Zentrum für Siebenbürgische Studien, 2021), 101–102.

răscoala din 1738 a românilor bănățeni ar fi rămas cunoscută doar în capitala imperială și în teritoriile din imediata apropiere a Banatului Timișoarei (Transilvania, Serbia imperială, Țara Românească, Imperiul otoman). Cum episoadele ei au avut loc în contextul Războiului austro-turc din 1737–1739, ale cărui operațiuni militare s-au desfășurat în bună parte pe teritoriul Banatului², este pe deplin explicabil că acestea din urmă s-au bucurat de o prezentare copioasă mai ales în presa din Europa apuseană. Numai că în relatările de presă referitoare la confruntarea militară între trupele imperiale și cele otomane s-au strecurat de mai multe ori știri despre răscoala românilor, calificată fie drept o rebeliune, fie ca atacuri ale unor bande de tâlhari, hoți și vagabonzi și doar arareori de țărani/ supuși răsculați. Sursa principală pentru știrile despre operațiunile militare austro-turce desfășurate pe teritoriul Banatului și, implicit, referirile la răscoala românească, au fost, pe de o parte rapoartele trimise Consiliului Aulic de Război de la Viena de comandanții imperiali angrenați în mod nemijlocit în diferite acțiuni, pe de altă parte rapoartele pe care Administrația imperială de la Timișoara le-a înaintat Camerei Aulice în urma informațiilor primite de funcționarii subordonați din cele 12 districte. Direcția Minieră Bănățeană, pusă la curent cu cele ce se întâmplau de către funcționarii de la oficiile miniere din Banatul de munte, i-a raportat, la rândul ei, Camerei Aulice pentru Monetării și Minerit despre cele aflate. Pe temeiul acestor informații, ziarul oficial “Wienerisches Diarium”, care apărea la Viena din 1703 de două ori pe săptămână, a publicat fără întrerupere relatări cuprinzătoare. De altfel știrile publicate de ziarul vienez au constituit singura sursă pentru celelalte periodice care apăreau pe atunci în Europa.³ Cu o întârziere care varia cam între două săptămâni și o lună, știrile preluate din bisăptămânalul vienez erau publicate de diferite periodice din Europa. Știrile din Banat ajungeau, la rândul lor, cam în zece zile în capitala imperială.

Digitalizarea colecțiilor de periodice vechi păstrate în diferite biblioteci din

² Vezi în acest sens Friedrich Wilhelm Karl von Schmettau, *Mémoires secrets de la guerre d’Hongrie pendant les campagnes de 1737, 1738 et 1739, avec des réflexions critiques* (Frankfurt am Main, 1772), 148–187 (cartea a fost tradusă în limba germană sub titlul *Geheime Nachrichten von dem Kriege in Ungarn in den Feldzügen 1737, 1738 und 1739*, apărută la Frankfurt am Main și Leipzig în 1788); János Karácson, “III. Károly háborúja a törökökkel 1737–1739. Sakir bej és Szubhi török történetirok leírása szerint,” *Hadtörténelmi Közlemények* 5 (1892): 323–370 și 517–540; Turchányi Tihamer, “Az 1738. évi török háború különös tekintettel Rákóczi Józsefre,” *Történelmi és Régészeti Értesítő*, Timișoara, s. n. 22 (1906): 1–48.

³ Din păcate, numerele din anii 1737, 1738 și 1739 din “Wienerisches Diarium”, a cărui colecție se păstrează în hemeroteca de la Österreichische Nationalbibliothek din Viena, nu ne-au fost accesibile în format electronic pe portalul ANNO/Austrian Newspapers online. Avem însă convingerea că relatările publicate în bisăptămânalul vienez au fost preluate *tale-qualè* în edițiile periodicelor europene pe care le vom prezenta.

Europa ne-a îngăduit să consultăm pe cale electronică opt ziare din Germania, Franța, Țările de Jos, Spania, Portugalia și Rusia în care au fost publicate 39 de știri referitoare la răscoala românească din 1738: “Mercurii Relation oder wochentliche Ordinari-Zeitungen” din München, “Gazette de France” din Paris, “Courrier d’Avignon”, “Bologna”, “Amsterdam” cu suplimentul “Suite de nouvelles d’Amsterdam”, “St. Petersburgische Zeitung”, “Mercure historique et politique” care apărea la Haga (cu relatările traduse tale-quala în “Mercurio histórico y político” din Madrid) și “Gazeta de Lisboa”. Pe lângă “Wienerisches Diarium”, nu am reușit să consultăm edițiile din anul 1738 ale altor patru periodice importante ale vremii: “Gazette de Cologne” (1734–1794) care apărea la Köln, “Gazette d’Utrecht” (1721–1785), “Gazette de Leyde”/ “Nouvelles extraordinaires des divers endroits” (1677–1798) și “Gazette de Bruxelles” (1649–1791). Avem însă tot temeiul să credem că relatările acestor ziare au preluat întru totul știrile publicate în ziarul de la Viena.

“Mercurii Relation oder wochentliche Ordinari-Zeitungen” a apărut la München săptămânal, începând cu anul 1680. Am consultat colecția digitalizată a periodicului păstrat la Bayerische Staatsbibliothek din München, cota 4° Eph. Pol.68–1738.

“La Gazette”, cunoscută mai ales sub numele de “Gazette de France” era un oficios care a apărut la Paris în fiecare sâmbătă începând cu anul 1631. În 1762 și-a modificat numele în “Gazette de France”, cu subtitlul *organ officiel du Gouvernement royal*. Am consultat colecția digitalizată a periodicului păstrat la Bibliothèque Nationale de France din Paris.⁴

“Le Courier”, cunoscut mai ales ca “Le Courier d’Avignon”, a apărut între 1733 și 1793 bisăptămânal (marțea și vinerea), la Avignon, în comitatul Venaissain, care făcea parte din Statul Papal. Periodicul a fost fondat de François Morénas, sub a cărui conducere s-a aflat până în 1742. Am consultat colecția digitalizată a ziarului păstrată la Bibliothèque Municipale Avignon, 4°, 3704.

Periodicul “Bologna” a început să apară la Bologna săptămânal din 1642 până în anul 1787. Cum orașul Bologna a făcut parte între 1506 și 1796 din Statul Papal, periodicul era supus, asemenea celui din Avignon, cenzurii Sfântului Scaun. Am consultat colecția digitalizată a ziarului păstrat la Biblioteca dell’ Archiginnasio din Bologna.⁵

Săptămânalul “Amsterdam” (cu ediții în fiecare sâmbătă) a început să apară în 1663 *avec privilège de nos seigneurs des États d’Hollande et de la West Frise*. Fiecare număr al ziarului, care a apărut până în 1794, fiind cunoscut mai mult

⁴ Gallica.bnf.fr/ark:12148/bpt6k6458123c. Pentru presa din Franța în secolele XVII-XVIII, vezi Jean Sgard, ed., *Dictionnaire des journaux: 1600–1789* (Paris-Oxford: Universitas Voltaire foundation, 1991), în colecția *Dictionnaire de la presse*.

⁵ <https://badigit.comune.bologna.it/Gazette/gazettedefault.asp>

sub numele de “Gazette d’Amsterdam” era însoțit de un supliment intitulat “Suite des nouvelles d’Amsterdam”, în care erau publicate mai ales știrile din Imperiul otoman și din Europa centrală și de est. Am folosit reproducerea digitalizată din anul 1738, ale volumului care se păstrează la Harvard University din Cambridge Massachusetts, Widener Library.

“St. Petersburgische Zeitung” a început să apară bisăptămânal (joia și duminica) în capitala Imperiului țarist începând cu anul 1727. Publicația era destinată numărului crescând al vorbitorilor de limbă germană (germani, austrieci, elvețieni) care se stabiliseră în Rusia începând cu domnia țarului Petru cel Mare.⁶ Colecția ziarului, care se păstrează la Staatsbibliothek din Berlin, a fost digitalizată de *Digitales Forum Mittel- und Osteuropa e. V. München (DiFMOE)*.⁷

“Mercure historique et politique” a apărut la Haga între 1686 și 1782 sub forma unor fascicule lunare legate în tomuri. Fasciculele digitalizate din anul 1738 le-am cercetat în colecția păstrată la Österreichische Nationalbibliothek din Viena. Periodicul de la Haga, tradus în limba spaniolă sub titlul “Mercurio histórico y político” a început să apară la Madrid din ianuarie 1738. Din 1756 a devenit un periodic oficial, iar în 1784 își schimbă titlul în “Mercurio de España”, sub care va apare până în 1820. Colecția periodicei spaniolă păstrată la Biblioteca Nacional de España și la Universidad Complutense din Madrid poate fi consultată în variantă digitalizată.

“Gazeta de Lisboa” a început să apară ca ziar oficial la Lisabona, în 1715, o dată pe săptămână, fiind însoțită de unul sau două suplimente (“Suplemento a’ Gazeta de Lisboa”). Am parcurs colecția digitalizată a periodicei (care a apărut până în 1820) păstrat în hemeroteca de la Biblioteca Nacional de Portugal din Lisabona.⁸

“Gazette de France” a fost primul dintre cele nouă periodice cercetate care a publicat, la 14 iunie 1738, o știre despre răscoala românească din Banat; acestea îi vor urma alte patru până la ediția din 22 noiembrie 1738. Ziarul “Amsterdam” a publicat la 24 iunie 1738 prima din cele 8 știri referitoare la răscoala românească. În paginile “St. Petersburger Zeitung” prima din cele șase știri despre “rebeliunea” românilor bănățeni a apărut în ediția din 26 iunie 1738. În fine, ziarele din München, Avignon, Bologna, Haga,

⁶ Cu privire la istoricul ziarului, care a apărut până în 1915, vezi Carl Eichhorn, *Die Geschichte der St. Petersburgischen Zeitung, 1727–1902. Zum Tage der Feier des 175-jährigen Bestehens der Zeitung, den 5. Januar 1902* (St. Petersburg, 1902).

⁷ Colecția am consultat-o la adresa difmoe.eu/periodical/uuid:43302b6c-8098-492c-9859-3c9cb87ab389

⁸ [Hemerotecadigital.cm-lisboa.pt/periodicos/gazeta de lisboa/Julio, Agosto, Setembro, Dezembro/item1/P.18html](http://hemerotecadigital.cm-lisboa.pt/periodicos/gazeta%20de%20lisboa/Julio,%20Agosto,%20Setembre,%20Diciembre/item1/P.18html)

Madrid și Lisabona au publicat primele știri despre răscoala românească în edițiile lor din cursul lunii iulie 1738.

În cele ce urmează vom analiza în evoluția lor firească știrile publicate în periodicele europene menționate, iar aceasta cu atât mai mult cu cât ele au fost inserate oarecum întâmplător în cursul numeroaselor relatări despre confruntările între trupele imperiale și cele otomane. Dintru bun început este de remarcat faptul că, în temeiul știrilor primite de la Viena, unele din ziarele europene au reușit să sesizeze cauza principală a răscoalei românilor bănățeni: regimul fiscal apăsător și abuzurile la care erau supuși din partea Administrației imperiale a țării și a subordonaților acesteia din cele 12 districte. Astfel, “Mercurii Relation” din 23 august 1738 scria bunăoară că împotriva unui “funcționar cameral de vază” – este vorba de consilierul administrativ Johann Jakob Benedikt von Neffzern⁹ – fuseseră primite plângeri numeroase din cauza extorcărilor exagerate cu care împovărase populația. De aceea înaltul funcționar fusese arestat, urmând să rămână în închisoare până la încheierea cercetărilor. Ziarul din Amsterdam afirma în suplimentul său din 11 noiembrie 1738, că motivul principal care a dus la izbucnirea revoltei românești fusese tratamentul extrem de dur la care era supus poporul de administratorii de district și de perceptorii de dări. “St. Petersburgische Zeitung” afirma, la rândul său, următoarele în ediția din 2 octombrie 1738: “Supușii din Banatul Timișoarei se plâng amarnic de asuprirea insuportabilă din partea arendașilor (recte, a perceptorilor de dări – C. F.) de acolo.”

Regimul abuziv la care erau supuși românii bănățeni din partea funcționarilor imperiali și a oamenilor acestora îi era de altfel cunoscut și unei înalte personalități ale Administrației țării. În 1739, când s-a făcut bilanțul celor petrecute, generalul baron Franz Leopold Anton von Engelshofen, comandantul militar al Banatului (și din 1740 guvernatorul militar și civil al țării), i-a raportat următoarele Consiliului Aulic de Război: “Avem cu atât mai puțin temei să-i asuprim pe acești oameni, cu cât ei sunt gata de la sine să suporte (...) prestații așa de mari, pe care, cu siguranță, nu le-ar putea duce niciun supus din Austria. *Răul de căpetenie care bântuie până acum în această provincie și care a provocat răscoala fatală izvorăște în principal din faptul că la încasarea dărilor, de care depinde doar în cea mai mare măsură bunăstarea sau nefericirea unei țări, nu se respectă nicio regulă, ci totul este dirijat după bunul plac personal al unuia sau al altuia, care n-a pătruns lucrurile îndeajuns de profund sau care chiar a vrut să-și câștige merite cu sângele supușilor (subl. n.)”¹⁰*

⁹ Vezi nota 1 de la doc. 2.

¹⁰ Jenő Szentkláray, *Száz év Délmagyarország újabb történetéből (1779-től napjainkig)* (Timișoara: 1879), 154–155: *Man hat auch umso weniger Ursach diese Leute zu bedrängen, als sie sich von selbst (...) zu so großen Praestationen erbiethen, die gewiss kein Unterthan in*

Ștefan Bethlen, care a luat parte ca militar imperial la luptele din Banat cu trupele otomane în anul 1738, a sesizat la fel de pertinent motivul principal care a dus la izbucnirea răscoalei românești: “Așa cum au declarat-o chiar locuitorii din Banat, cauza acestei răscoale n-a fost alta decât Neffzern, pe care au și cerut apoi să le fie predat, promițând că după ce Maiestatea Sa [împăratul Carol al VI-lea] îl va da pe mâna lor, îi vor alunga pe turci din țară fără vreun ajutor, iar după aceea vor reveni îndeobște la credința față de Maiestatea Sa. Acela, chiar dacă nu le-a fost predat, a fost totuși arestat. Astea au fost roadele arendei lui Neffzern (în 1730 acesta luase în arendă veniturile vamale ale Banatului – C. F.)”¹¹

Ziarele europene pe care le-am cercetat – având desigur drept sursă “Wienerisches Diarium” – sunt unanime în a constata că răscoala românească din Banat s-a generalizat și a luat proporții mai ales după capitularea garnizoanei imperiale de la Mehadia comandate de colonelul Piccolomini (27 mai 1738) și retragerea trupelor imperiale în direcția Caransebeș–Lugoj. Astfel, “Mercurii Relation” din München a înregistrat în ediția sa din 5 iulie 1738, fără vreun alt comentariu, știrea că “partea cea mai mare a țăranilor a trecut de partea turcilor.” “Le Courier d’Avignon” din 4 iulie 1739 a constatat, la rândul său, că “o mare parte a țăranilor se alătură turcilor.” Drept urmare, drumul de la Orșova la Timișoara devenise nesigur în urma tâlhăriilor, fiind atacate patrule și posturi imperiale de pază. În ediția sa anterioară, cea din 1 iulie 1738, ziarul din Avignon își informase deja cititorii că, după capitularea imperialilor la Mehadia, situația în zona de munte a Banatului devenise tot mai dificilă datorită faptului că trupelor otomane li se alăturau “mulți oameni nemulțumiți și rău-intenționați”. “Gazette de France” remarcase, la rândul său, încă la 28 iunie 1738, că un număr mare de țărani din Banat li s-au adăugat trupelor otomane după capitularea garnizoanei comandate de colonelul Piccolomini. Ziarul din Amsterdam consemnase deja la 24 iunie 1738 că, după căderea Mehadii în mâinile turcilor (27 mai) “un anumit număr de țărani trecuse de partea necredincioșilor”, comițând mari

---

Oesterreich zu entrichten vermöchte. Das Haupt-Übel, so in dieser Provinz bisshero grassiret und den fatalen Aufstand verursacht hat, entspringet hauptsächlich daher, daß man in denen Collectis, worvon doch der Wohl- oder Übelstand eines Landes größtentheils abhanget, ganz keine Regul beobachtet, sondern alles nach der Privat-Willkühr ein oder anderer Persohn, welche die Sach nicht tief genug eingesehen oder wohl gar mit dem Bluth derer Unterthanen sich Verdiensten machen wollen, dirigiret werden.

¹¹ Surdu, *Răscoala populară antihabsburgică*, 330: Ezen rebbeliónak oka pediglen, amint magok is az bánátusi lakósok deklarálták, nem más, hanem Neffezer volt, kit is ök annak utána kezekhez kérték, arra igérvén magokat, hogy minekutána Ő Felsége kezekben adgya ötet, a Törökököt minden segicség nélkül kiűzik az országból és annak utána közönségesen redeálnak az Ő Felsége húségére, de kézhez nem adatott, mindazonáltal arrestumban tétettett. Ez volt Neffezer arendájának gyümölcse.

dezordini. Același ziar avea să-și informeze cititorii în ediția sa din 12 august 1738 că un număr mare de “hoți și tâlhari sau țărani răsculați”¹² se adunaseră pentru a ataca transporturile mari de bagaje ale trupelor imperiale, dar fuseseră respinși, iar mai mulți dintre ei prinși. Această știre a fost de altfel confirmată de “Gazette de France” din 23 august 1738, cu mențiunea că atacul avusese loc în timpul retragerii trupelor imperiale în direcția Caransebeș–Lugoj. Ziarul de la Sankt Petersburg consemna, la rândul său, în ediția din 26 iunie 1738, că “o adunătură destul de numeroasă” îl atacase în Ungaria pe feldmareșalul Königsegg, comandantul suprem al trupelor imperiale, cu scopul de a pune mâna pe casieria militară care îl însoțea, dar că fusese pusă pe fugă. “Mercure historique et politique” din Haga (și, împreună cu acesta, “Mercurio histórico y político” din Madrid) își informa cititorii în fascicola pe luna august 1738, că la mijlocul lunii precedente mai mult de 4.000 de răsculați hărțuiau fără încetare trupele imperiale în încercarea de a pune mâna pe casieriile militare. După ce înfrânseseră un detașament imperial, răsculații au capturat casieria Regimentului Schmettau și i-au luat prizonieri pe locotenent-coloneii baron Schörding și Geyer, pe care i-au ucis apoi drept răzbunare pentru spânzurarea unor răsculați. De altfel “St. Petersburgische Zeitung” din 6 iulie 1738 consemnase deja că “supușii malițioși” din Banat se mai liniștiseră întrucâtva, deoarece mulți fuseseră prinși și pedepsiți pe loc, fără vreo procedură judiciară: fie că au fost spânzurați, fie că li s-au tăiat mâinile celor la care s-au găsit arme, contrar cu interdicția oficială. Ziarelor europene le mai era cunoscut și cazul a 30 de țărani răsculați, care fuseseră prinși de trupele imperiale la Lugoj, fiind apoi siliți ca unul să-l spânzure pe următorul, în vreme ce ultimul rămas era ucis cu un foc de armă (“Le Courrier d’Avignon” din 4 iulie 1738, “Mercurii Relation” din 5 iulie 1738, “Bologna” din 8 iulie 1738, “Mercure historique et politique” din iulie 1738). “Gazette de France” din 28 iunie 1738 mai știe, că pentru urmărirea răsculaților și prinderea celor 30 din rândurile lor, generalul Neipperg, guvernatorul militar și civil al Banatului, trimisese de la Timișoara un detașament de 500 de soldați. Ziarul “Bologna” relatează în ediția sa din 15 iulie 1738 că, după ce un detașament imperial puternic împrăștiase o ceată numărând mai mult de 300 de “vagabonzi”, cam 200 dintre aceștia au fost duși în localități de la graniță pentru a fi judecați. Cum acțiunile răsculaților n-au încetat nici după aceea, armata imperială a fost nevoită – așa cum menționează ziarul din Bologna – să posteze pichete de siguranță pe traseul Slatina Timiș – Caransebeș – Jena. Aceeași știre fusese publicată mai înainte și de ziarul din Amsterdam în ediția sa din 24 iunie 1738. Starea de nesiguranță rămăsese însă la fel de prezentă în Banatul de

¹² O discuție referitoare la înțelegerea statutului acestora, la Benjamin Landais, “Marginaux, révoltés ou saisonniers de la rapine? Les bandits de la frontière austro-ottomane au XVIIIe siècle,” *Banatica* 31/II (2021): 221–249.

munte. Ziarul “Bologna” din 1 iulie 1738 își informa cititorii, că “mai multe sute de săteni îi jefuiesc șiucid pe drumurile din amintitul Banat pe nemți, pe turci și pe oricine trece pe acolo.” De altfel, confirmând această constatare, Nicolae Stoica de Hațeg, folosindu-se de amintirile unor martori veterani din acele zile, scria după vreo 80 de ani următoarele în *Cronica Banatului*: “Și alți lotri (...) ce erau pe apa Bistra, în Chizătău și într-alte sate, juca, cânta: “Ține, Doamne, tot așa, nici cu turcu, nici cu neamțu! Ține, Doamne, tot așa!”¹³

Preluând informațiile oferite de “Wienerisches Diarium”, “Gazette de France” din 28 iunie 1738 și, de asemenea, “Mercure historique et politique” din Haga (fascicola din iulie 1738), îi informau pe cititorii lor, că țăranii răsculați din Banat ar fi atacat satele – în acest caz este vorba desigur de cele colonizate cu germani – care îi păstrasera credința împăratului și că i-ar fi ucis pe locuitorii care nu scăpasera cu fuga. Ziarul din Avignon publica în schimb o știre de-a dreptul hilară în ediția sa din 11 iulie 1738, preluându-și informațiile, fără îndoială, din ziarul oficios de la Viena: în localitățile în care nu se aflau trupe imperiale, răsculații i-ar fi pretins populației să le plătească darea la care îi impuseseră. Mai mult, unele sate (între care Passarowitz/ Požarevac din Serbia imperială) fuseseră somate să plătească darea în termen de două zile.

Unul dintre episoadele tragice ale răscdalei românești a avut loc în Valea Almăjului. Încurajați de succesul trupelor otomane la Mehadia și de înaintarea acestora pe culoarul Timiș-Cerna, românii almăjeni au pus mâna pe arme și au atacat trupele imperiale, sperând că vor primi ajutor din partea turcilor. “Mercure historique et politique” (fascicola din august 1738) le relatează cititorilor săi ceea ce s-a întâmplat mai apoi. În urma contraofensivei imperiale din prima decadă a lunii iulie 1738, trupele habsburgice au ocupat din nou Valea Almăjului. Potrivit celor scrise în periodicul din Haga – informații provenind, fără îndoială, de la Viena–, la comandamentul imperial de la Mehadia, reocupată între timp, s-ar fi prezentat o delegație a locuitorilor din Almăj, care a exprimat regretul că aceștia fuseseră obligați de turci să ia armele împotriva împăratului și a cerut iertare. După ce au verificat cele invocate de delegații almăjeni, ofițerii superiori de la Mehadia au ajuns la concluzia că locuitorii din Almăj îl trădaseră pe împărat încă de la începutul operațiunilor militare din 1738, deoarece îi călăuziseră pe turci spre Mehadia și întreprinseseră mai multe incursiuni în zona de munte – credem că este vorba, înainte de toate, de zona minieră – în cursul cărora îi omorâseră pe supușii care voiau să-i păstreze credința împăratului. Drept urmare, în Almăj a fost trimis colonelul Helfreich cu un detașament din Regimentul de infanterie Toscana, pentru a-i “extermina”, *expressis verbis*, pe locuitorii de acolo

¹³ Nicolae Stoica de Hațeg, *Cronica Banatului*, ed. Damaschin Mioc, ed. a II-a (Timișoara: Facla, 1981), 184.

fără deosebire de vârstă, de sex sau de stare. Represiunea urma să le servească drept pildă celorlalți locuitori din Banat, pentru a-i opri de a mai ajuta inamicul și pentru a-i readuce la îndatoririle lor față de împărat. Relatarea apărută în ediția din 7 august 1738 a ziarului “St. Petersburgische Zeitung” diferă întrucâtva de cea publicată în periodicul din Haga. Se menționează, bunăoară, că împotriva răsculaților din Almăj fuseseră trimiși 500 de husari și o companie de dragoni sub comanda unui colonel. După câteva zile de marș, detașamentul imperial i-a înconjurat pe răsculații care, văzând că nu le vine niciun ajutor din partea trupelor turcești, s-au arătat dispuși să capituleze. Colonelul aflat la comanda detașamentului imperial n-a acceptat însă oferta și l-a trimis pe un ofițer la feldmareșalul Königsegg pentru a aduce instrucțiuni. Ordinul transmis a fost de a-i nimici fără milă pe răsculați, drept pildă pentru toți ceilalți țărani “rău-intenționați”. De altfel, această relatare a evenimentelor din Valea Almăjului avea să fie publicată și în ediția din 22 august 1738 a ziarului din Avignon.

Un alt episod, la fel de dramatic, al răscoalei românești s-a desfășurat în contextul ciocnirilor armate austro-turce în regiunea minieră a Banatului. La 14 iunie 1738, “Gazette de France” își informa cititorii că 400 de țărani răsculați jefuiseră localitățile miniere Majdanpek (în Serbia imperială) și Oravița, îi ucisese pe locuitorii de acolo care nu fugiseră și înfundaseră galeriile de la minele de cupru. Ziarul “Amsterdam” a oferit însă informații ceva mai amănunțite în ediția sa din 4 iulie 1738. Potrivit cu cele relatate de publicația din Țările de Jos, la 4 iunie 1738 o gloată de 4.000 de “țărani români sau vagabonzi” atacase și distrusese minele de cupru de lângă Oravița și mai multe sate aflate în vecinătate. Cu acest prilej ar fi fost uciși 300 de oameni care lucrau la exploatarea miniere, fiind distruse sau furate instalații și piese care le deserveau. De asemenea, fusese prins unul dintre funcționarii care conduceau minele, iar din casieria minieră dispăruse suma de 4.000 de ducați. Ziarul neerlandez mai menționa faptul, că acțiunea românilor răsculați fusese stimulată de prezența în imediata apropiere a 6.000 de oșteni turci sub comanda a doi pași. Efectul produs de atacul românilor răsculați a fost devastator, așa cum consemna ziarul “Amsterdam”: “Este greu de închipuit consternarea pe care această incursiune a produs-o în țară, ai cărei locuitori au căutat peste tot o cale de scăpare.” Tot periodicul din Amsterdam și-a informat cititorii, în ediția sa din 8 iulie 1738, că, după ce participaseră, la rândul lor, la distrugerea minelor de cupru, trupele otomane s-au îndreptat spre Mehadia, de teamă să nu le fie tăiată calea de retragere. La rândul ei, “Gazeta de Lisboa” din 31 iulie 1738 și-a informat cititorii, că țărani răsculați ajutați de detașamente turcești distruseseră minele de cupru de la Majdanpek, Dognecea, Oravița și Jatska (Sasca?), paguba produsă fiind mai mare de o mie de florini.¹⁴

¹⁴ O evaluare parțială a pagubelor produse de răsculații români și de trupele turcești numai la

În ediția sa din 7 august 1738, ziarul din capitala Portugaliei a reprodus întocmai știrea despre atacarea și pustiirea minelor de cupru din Banat, care apăruse la 4 iunie 1738 în periodicul din Amsterdam.

Unele din periodicile europene au manifestat un interes aparte pentru modul în care comandanții militari și marii demnitari otomani au încercat să impună în teritoriile ocupate din Banat autoritatea sultanului și, în același timp, să se folosească de populația locală pentru nevoile de campanie ale trupelor turcești.¹⁵ Astfel “Ordinari Post-Zeitung” din München își informa cititorii la 27 septembrie 1738, că marele vizir Yeğen Mehmed pașa poruncise ca locuitorii din Banat, până la Lugoj, să-i depună jurământ de credință și, în același timp, să repare drumurile spre Transilvania.¹⁶ Ziarul din Amsterdam scria la rândul său în ediția din 30 septembrie 1738, că turcii ar fi pus un pașă la Lugoj pentru a primi supunerea locuitorilor din acele părți. În fine, “Mercure historique et politique” publica în fascicolul din luna octombrie 1738 o știre – preluată, desigur, din oficiosul de la Viena – pe care o socotim însă mai mult o plăsmuire a propagandei habsburgice. Contrar obiceiului turcilor, susține periodicul din Haga, marele vizir ar fi publicat în numele sultanului Mahmud I (1730–1754) un manifest adresat populației din Ungaria și Banat. Prin acesta, populația era îndemnată să nu se teamă de trupele otomane, venite doar să se apere și să-i respingă pe inamicii Porții, să nu-și părăsească așezările și să-și continue ocupațiile obișnuite. De asemenea, locuitorilor de pe teritoriul ocupat de trupele otomane li se garanta libertatea de exercitare a cultului religios, dar în același timp li se atrăgea atenția să plătească darea de cap de un ducat, la fel ca ceilalți supuși otomani. Dacă ar fi socotit însă această dare prea mare, aveau puțința să se adreseze marelui vizir cu o cerere de revizuire.

Până la urmă, ordinul dat de feldmareșalul Königsegg, de a se proceda cu maximă asprime împotriva românilor răsculați, a început să dea roade. Preluând o știre de la Viena, ziarul german din Sankt Petersburg scria în ediția sa din 3 august 1738, că “țărani răsculați care s-au alăturat turcilor și au comis tot felul de acte necugetate” revin la casele lor și se supun trupelor imperiale. Ziarul “Amsterdam” din 5 septembrie 1738 scria despre hotărârea răsculaților de a se supune și de cererea lor de amnistie generală. Același ziar afirma în ediția

---

minele și topitoriile de fier din Banat se ridică la suma de 11.794 fl. 50 $\frac{3}{4}$ cr., din care 7.663 fl. 1 $\frac{1}{2}$ cr. la Boșca și 4.131 fl. 49 $\frac{1}{2}$ cr. la Luncani, vezi Feneșan, *Die Eisenwerke*, 101.

¹⁵ Vezi în acest sens Feneșan, *Români și turci*, 108–113, 121.

¹⁶ Știrea este confirmată de cronicarul turc Mehmed Subhi: “... raialele care s-au supus musulmanilor au pregătit proviziile și alimentele trebuincioase oștilor amintite și au construit și au făcut din nou poduri prin locurile unde era nevoie. În felul acesta ele au dat un foarte mare ajutor și sprijin gaziilor dreptcredincioși.”, vezi Mustafa A. Mehmed, *Cronici turcești privind Țările Române*, vol. III (București: Editura Academiei, 1980), 264.

sa din 11 noiembrie 1738 că, după retragerea trupelor turcești de pe teritoriul Banatului, țărani răsculați își manifestaseră dorința să revină la îndatoririle lor dacă le-ar fi fost rezolvate plângerile. “Gazette de France” din 22 noiembrie 1738 preciza condiția pusă de răsculați pentru a se supune din nou autorităților imperiale: îngăduința acordată de împărat de a strânge chiar ei banii pentru dare și protejarea lor față de abuzurile perceptorilor. Mediarea cu țărani care se răsulaseră a fost încredințată episcopului ortodox al Timișoarei, Nicolae Dimitrievici (1728–1741). Potrivit ziarului “Gazette de France” din 22 noiembrie 1738, ierarhul venise la Viena pentru a solicita amnistia pe seama răsculaților din Banat, fiind apoi investit cu depline puteri pentru a trata cu aceștia. Misiunea încredințată episcopului timișorean a fost menționată și de periodicele “Amsterdam” (11 noiembrie 1738), “Mercure historique et politique” (fascicolul pe luna noiembrie 1738) și “Gazeta de Lisboa” (25 decembrie 1738). Nu știm, cel puțin deocamdată, cât de eficientă a fost misiunea de pacificare a înaltului ierarh. Știm în schimb, că trupele imperiale au continuat și în primele luni din 1739 acțiunile de reprimare a unor noi focare de răscoală. Astfel ziarul “Bologna” menționa în ediția sa din 17 martie 1739, că trupele comandate de colonelul Lentulus¹⁷ întreprinseseră represiuni “eficiente și consistente” împotriva răsculaților, pe care “i-au exterminat în întregime”.

Rămâne ca o cercetare sistematică a fondurilor de arhivă din Austria și Ungaria să ne ofere, în fine, posibilitatea cunoașterii cât mai exacte și nuanțate a răscoalei din 1738 a românilor bănățeni, ale cărei urmări au fost resimțite aproape un deceniu în Banatul imperial. Într-adevăr, așa cum remarcau încă din toamna anului 1738 ziarele “Amsterdam” (5 septembrie 1738) și “Gazeta de Lisboa” (9 octombrie 1738), răsculații produsese în Banat multe pagube, poate chiar mai multe decât cele pricinuite de turci. Despre cele produse chiar de trupele habsburgice nu se sufla niciun un cuvânt ...

1 “Mercurii Relation oder wochentliche Ordinari-Zeitungen”, München, nr. 27, 5 iulie 1738, p. 1.

Wien, den 24. Juni.

Daß der meiste Theil Bauren zu den Türcken übergangen, daß zu Lugos 30 attrapiert worden, welche einander selbst aufknüpfen müssen und dann den letzteren eine Kugel vor den Kopff gejaget worden seye, wird confirmiret.

¹⁷ Căsar Joseph Lentulus (1683–1744), ofițer de origine elvețiană care a servit în armata habsburgică. Cu gradul de colonel a participat la luptele cu turcii din Ungaria, Bosnia și Banat din timpul războiului din 1737–1739. La 28 aprilie 1738 a fost avansat la gradul de general-maior și înnobilit ca baron. În 1741, după rănirea sa în timpul campaniei din primul Război de succesiune la tronul Austriei, a fost avansat la gradul de feldmareșal-locotenent (*Feldmarschalleutnant*) și numit comandant al cetății Brașov. A murit la Brașov în 1744.

Traducere

Viena, la 24 iunie.

Se confirmă faptul, că partea cea mai mare a țăranilor a trecut de partea turcilor, că la Lugoj au fost prinși 30 [de țărani răsculați], care au fost siliți să se spânzure unii pe alții, iar ultimului i s-a tras un glonț în cap.

2 “Ordinari Post-Zeitungen”, München, nr. 36 din 23 august 1738, p. 1.

Wien, den 10. Augusti Dem Verlaut nach sollen gegen einen fürnehmen Cameralisten aus dem Temeswarer Bannat große Klagen und Beschwerden eingeloffen seyn, als ob derselbe durch allzstarcken Erpressungen das Volck schwüurig gemacht hätte, weswegen er bis zu Ausgang der Sach in Eisen und Banden geschlagen worden. (...)

Traducere

Viena, la 10 august După cum se aude, împotriva unui funcționar cameral de vază din Banatul Timișoarei¹ ar fi fost primite numeroase plângeri și reclamații, anume că prin extorcări exagerate acesta ar fi împovărat populația, iar de aceea a fost încătușat în lanțuri până la rezolvarea problemei. (...)

¹ Johann Jakob Benedikt baron von Neffzern (1705–1785), a fost între 1733–1738 consilier civil al Administrației Banatului, după ce anterior activase în calitate de consilier cameral ungar și director al Vămii din Bratislava. În 1730 a luat în arendă, împreună cu consilierul civil al Administrației Banatului, Samuel von Rebentisch, veniturile vamale ale Banatului, dobândind o mare influență asupra generalului conte Andreas von Hamilton, guvernatorul militar și civil al provinciei. După moartea guvernatorului Hamilton (9 ianuarie 1738) și până la venirea succesurului acestuia, contele Wilhelm Reinhard von Neipperg (18 februarie 1738), Neffzern a exercitat, interimar, atribuțiile de guvernator. În condițiile izbucnirii răscoalei românilor bănățeni în primăvara târzie și vara anului 1738, Neffzern a fost arestat și suspendat, apoi demis din funcția de consilier administrativ. După 1740 a activat în Boemia, de unde îi era originară familia, iar mai târziu, din nou, la Bratislava. În calitate de consilier al Cămarii Ungare a primit nobilitatea austriacă cu rangul de baron (1749).

3 “Ordinari Post-Zeitungen”, München, nr. 41 din 27 septembrie 1738, p. 2.

Wien, den 12. September (...) Man versichert sogar, es habe der Groß-Vezier in dem Temeswarer Bannat bis nacher Lugos sich den Eyd der Treu schwören, auch denen Dorffschaften anbefehlen lassen, die Weeg bis nacher Siebenbürgen auszubessern. (...)

Traducere

Viena, la 12 septembrie (...) Se dă drept sigur, că marele vizir ar fi poruncit ca în Banatul Timișoarei, până la Lugoj, să i se depună jurământul de credință, iar locuitorii să repare drumurile spre Transilvania. (...)

4 “Gazette de France”, Paris, nr. 28 din 14 iunie 1738, p. 318.

De Vienne, le 14 Juin 1738 (...) Quatre cens des paisans rebelles du Bannat ont pillé les villages de Maythenback et d’Orovitza et ils ont massacré tous ceux des habitants, qui n’ont pas eu le temps de prendre la fuite. On dit, qu’ils ont comblé toutes les tranchées des mines de cuivre, voisines de ces deux villages.

Traducere

De la Viena, la 14 iunie 1738 (...) Patru sute dintre țăranii răsculați din Banat au jefuit satele Majdanpek¹ și Oravița și i-au masacrat pe toți locuitorii de acolo care n-au avut timp să fugă. Se spune, că au înfundat toate galeriile de la minele de cupru aflate în vecinătatea acestor două sate.

¹ În prezent în Serbia. În 1738 făcea parte din Serbia aflată sub ocupație austriacă după pacea de la Passarowitz. La Majdanpek a fost sediul unui oficiu minier subordonat Direcției Miniere Bănățene.

5 “Gazette de France”, Paris, nr. 27 din 28 iunie 1738, p. 308–309.

De Vienne, le 7 Juin 1738 (...) Les ennemis ont profité de la decouverte du defilé qui conduit de la Servie au Bannat et un corps de six mille hommes, auquel le seraskier de Widden a fait passer ce defilé, coupe actuellement toute communication entre Meadia et Temeswar. Un grand nombre de paisans du Bannat s’est joint aux Turcs et ils commettent beaucoup de desordres dans la province. Les habitants de plusieurs villages, qui sont demeurez fidèles à l’Empereur, ont esté massacrez par ces paisans, qui ont eu mesme la hardiesse d’attaquer un detachment des Impériaux. Cinq cens hommes, que le commandant de Temeswar a envoyez pour donner la chasse à ces rebelles, en ont pris trente, que ce commandant a fait pendre.

Traducere

De la Viena, la 7 iunie 1738 (...) [După capitularea garnizoanei imperiale de la Mehadia de sub comanda colonelului Piccolomini] inamicii au profitat de descoperirea defileului care duce din Serbia în Banat, iar un corp de șase mii de oameni, pe care seraskierul (generalul-comandant – C.F.) de la Vidin¹ l-a trecut prin acest defileu, taie în prezent orice comunicare între Mehadia și Timișoara. Un număr mare de țăranii din Banat li s-a alăturat turcilor și comite multe dezordini în provincie. Locuitorii din mai multe sate, care i-au rămas credincioși împăratului, au fost masacrați de acești țăranii, care au avut chiar îndrăzneala să atace un detașament al imperialilor. Cinci sute de soldați, pe care comandantul Timișoarei² i-a trimis să-i urmărească pe acești răsculați, i-au prins pe treizeci dintre ei, iar comandantul a pus să fie spânzurați.

¹ Este vorba de Hacı Mehmed pașa.

² Este vorba de generalul conte Wilhelm Reinhard von Neipperg (1684–1774), guvernatorul militar și civil al Banatului (18 februarie 1738–13 septembrie 1739).

6 “Gazette de France”, Paris, nr. 28 din 5 iulie 1738, p. 318.

De Vienne, le 14 Juin 1738 (...) Quatre cens des paisans rebelles du Bannat ont pillé le villages de Maythenbeck et d'Orovitza et ils ont massacré tous ceux des habitants, qui n'ont pas eu le temps de prendre la fuite. On dit qu'ils ont comblé toutes les tranchées des mines de cuivre, voisines de ces deux villages.

Traducere

De la Viena, la 14 iunie 1738 (...) Patru sute dintre țăranii răsculați din Banat au jefuit satele Majdanpek și Oravița și i-au masacrat pe toți locuitorii care n-au apucat să fugă. Se spune că au înfundat galeriile minelor de cupru aflate în vecinătatea acestor două sate.

7 “Gazette de France”, Paris, nr. 35 din 23 august 1738, p. 403–404.

De Vienne, le 2 Aout 1738 (...) Ce courier a ajouté qu'elle [l'armée impériale] n'avoit point esté inquieté par les ennemies dans cette longue marche, mais que les bagages avoient esté attaquez le 19 [Juin] par les paisans rebelles du Bannat, lesquels avoient esté mis en fuite après avoir fait une perte considérable. (...)

Traducere

De la Viena, la 2 august 1738 (...) Acest curier [care adusese știre retragerii armatei imperiale] a mai adăugat că, în timpul acestui marș lung, ea nu a mai fost tulburată deloc de către inamici, dar că bagajele au fost atacate în ziua de 19 [iulie] de către țăranii răsculați din Banat, care au fost puși pe fugă după ce au suferit pierderi considerabile. (...)

8 “Gazette de France”, Paris, nr. 48 din 22 noiembrie 1738, p. 557–558.

De Vienne, le 1^r Novembre 1738 (...) Depuis que les Turcs ont quitté le Bannat de Temeswar, les paisans rebelles de cette province ont offert de rentrer dans leur devoir, si l'Empereur leur permettant de lever eux-mesmes les sommes qu'ils doivent luy payer, les mettra à couvert des vexations des fermiers préposez pour la perception des droits. On dit, que Sa Majesté Impériale leur a accordé leur demande et que l'Eveque de Temeswar, qui estoit venu ici solliciter leur grace, a esté chargé de pleins pouvoirs pour traiter avec eux. (...)

Traducere

De la Viena, la 1 noiembrie 1738 (...) După ce turcii au părăsit Banatul Timișoarei, țăranii răsculați din această provincie s-au arătat gata să se întorcă la datorie dacă împăratul le-ar îngădui să strângă ei înșiși banii pe care sunt datori să îi plătească acestuia și să-i ferească de vexațiunile perceptorilor puși să strângă dările. Se zice, că Maiestatea Sa Imperială a fost de acord cu cererea lor și că episcopul Timișoarei, care venise aici [la Viena] pentru a cere iertarea lor, a primit depline puteri să trateze cu ei. (...)

9 “Le Courrier d’Avignon”, nr. 52 din 1 iulie 1738, p. 2.

De Vienne, le 14 Juin (...) Cependant, les memes lettres ajoutent qu’on est extrêmement en peine dans tout le voisinage et meme pour Temeswar. Les ennemis se renforcent tous les jours, il y a beaucoup de mécontants et de gens mal-intentionnez. (...) Selon les derniers avis de Hongrie, les voleurs qui ont attaqué le Comte de Königseg pour tâcher enlever la Caisse Militaire, ont été arretez. (...)

Traducere

De la Viena, la 14 iunie (...) Între timp, aceleași scrisori adaugă că [după capitularea de la Mehadia, la 27 mai 1738, a colonelului Piccolomini] situația este foarte grea în zona învecinată, ba chiar și pentru Timișoara. Inamicul se întărește cu fiecare zi, aici fiind mulți oameni nemulțumiți și rău-intenționați. (...) Potrivit cu ultimele știri din Ungaria, tâlharii care l-au atacat pe contele von Königsegg în încercarea de a pune mâna pe Caisieria Militară, au fost prinși. (...)

10 “Le Courrier d’Avignon”, nr. 53 din 4 iulie 1738, p. 1.

De Vienne, le 18 Juin (...) Les nouvelles de Temeswar portent que la plus grande partie des paysans se joignent aux Turcs et que les chemins depuis Orsowa jusqu’à Temeswar sont devenus fort perilleux par les vols et les brigandages qui se commettent jusques au point d’enlever les vedettes et les sentinelles avancées. On en surprit dernièrement 30 à Lugos, endroit éloigné de 5 lieues de Temeswar, qui furent executez sur le champ, l’un ayant été obligé de pendre l’autre jusques au dernier qui fut arquebusé. (...)

Traducere

De la Viena, la 18 iunie (...) Noutățile venite de la Timișoara informează că o mare parte a țăranilor se alătură turcilor și că drumurile de la Orșova la Timișoara au devenit foarte primejdioase din cauza hoțiilor și tâlhăriilor comise în așa măsură, că sunt atacate chiar și patrulele și sentinelele avansate. Recent, la Lugoj, o localitate aflată la 5 leghe depărtare de Timișoara, au fost prinși 30 [de tâlhari], care au fost executați pe loc, unul fiind obligat să-l spânzure pe celălalt, iar ultimul a fost omorât cu un glonț de muschetă. (...)

11 “Le Courrier d’ Avignon”, nr. 55 din 11 iulie 1738, p. 2.

De Vienne, le 16 Juin (...) Les paysans du Bannat de Temeswar continuent à courir la campagne comme des vagabonds, mettant sous contribution tous les endroits qui se trouvent sans garnison, et menacent de tout mettre à feu et à sang si on leur refuse les contributions qu’ils ont déjà demandées. Ils ont meme déjà sommé Passarowitz et divers autres endroits, auxquels ils n’ont donné que deux jours de terme. (...)

Traducere

De la Viena, la 16 iunie (...) Țăranii din Banatul Timișoarei continuă să bântuiască prin țară ca niște vagabonzi, obligând la plata dărilor toate localitățile în care nu se află trupe și amenințând că vor trece totul prin foc și sabie dacă le sunt refuzate dărilor pe care le-au cerut. Ei au amenințat deja Passarowitz-ul și diferite alte localități, cărora le-au dat un termen de două zile. (...)

12 “Le Courrier d’Avignon”, nr. 67 din 22 august 1738, p. 2–3.

De Vienne, le 2 Aoust (...) On ajoute (...) que les habitants du pays d’Almas commençoient à se soulever et que plusieurs ont pris les armes, sur quoi on a envoyé 500 hussards et deux compagnies de dragons contre ces rebelles, qui ont d’abord offert de se soumettre dès qu’ils se sont vus enveloppez, mais le général comte de Königseg a envoyé ordre de les passer tous au fil de l’épée afin d’épouvanter les autres par cette sévérité. (...)

Traducere

De la Viena, la 2 august (...) Se mai spune că (...) locuitorii din Țara Almăjului au început să se răscoale și că mai mulți au pus mâna pe arme. De aceea împotriva acestor răsculați au fost trimiși 500 de husari și două companii de dragoni. Răsculații s-au arătat gata să se supună, îndată ce s-au văzut înconjuțați, dar generalul conte von Königsegg a dat ordin ca toți să fie trecuți prin ascuțișul sabiei, cu scopul de a-i speria pe ceilalți prin această măsură aspră. (...)

13 “Bologna”, Bologna, nr. 27 din 1 iulie 1738, p. 4.

Vienna, 21 Giugno (...) Alcuni cento villani nelle strade del predetto Banato spogliano ed uccideano Tedeschi, Turchi e quanti vi passano, ma si erano spediti de picchetti per ucciderli senza quartierie. (...)

Traducere

Viena, 21 iunie (...) Mai multe sute de săteni îi jefuiesc șiucid pe drumurile din amintitul Banat pe nemți, turci și pe oricine trece pe acolo, dar au fost trimise detașamente pentru a-i omorî fără de cruțare. (...)

14 “Bologna”, Bologna, nr. 28 din 8 iulie 1738, p. 4.

Vienna, 28 Giugno (...) Sentesi altresì arrestati da’ nostri circa 30 paesani di Temisvar che s’erano dati al servizio de’ Turchi, stati obbligati 25 ad impiccarsi l’un l’altro, e l’ultimo fu moschettato. (...)

Traducere

Viena, 28 iunie (...) De asemenea, s-a aflat că ai noștri au prins în jur de 30 de țărani din [Banatul] Timișoarei, care au intrat în slujba turcilor. Pe 25 dintre

ei i-au obligat să se spânzure unul pe celălalt, iar ultimul a fost ucis cu un glonț de muschetă. (...)

15 “Bologna”, Bologna, nr. 29 din 15 iulie 1738, p. 4.

Vienna, 5 Luglio (...) S'asserisce dall'Ungheria che una grossa partita delle nostre truppe abbi dissipata intieramente una banda di più di 300 vagabondi, che fecero grandi eccessi in quelle parti ed ebbero l'audacia d'attaccare per fino gli equipaggi del Marescial-Generale contre di Kinigsech, condottine ben 200 prigionii nelle piazze frontiere per processarli come ladroni, che dalla Transilvania a' confini fu pur disperso da' nostri aiducchi uno staccamento di Valacchi sostenuto da un grosso de' Turchi, che tentarono d'irrompere in quel Principato, uccisi più di cento de' primi, levato loro due stendardi e fattine 28 prigionieri, Ciò, nulla ostante, dette truppe di banditi faceano scorrerie, sicchè si postarono vari pichetti di Schena fino a Caransebes e Slatina. (...)

Traducere

Viena, 5 iulie (...) Din Ungaria se afirmă, că un detașament puternic din trupele noastre a împrăștiat cu totul o ceată de mai mult de 300 de vagabonzi care comiteau excese mari în acele părți și care cutezaseră să atace până la urmă trăsurile mareșalului conte de Königsegg¹, după care au dus mai bine de 200 de prizonieri în orașele de la hotar pentru a fi judecați ca niște tâlhari, că din Transilvania până la hotare haiducii noștri au nimicit cu totul o ceată de români susținută de un număr mare de turci, care a încercat să pătrundă în acel Principat, omorând mai mult de o sută dintre cei dintâi, luându-le două steaguri și făcând 28 de prizonieri. Cu toate acestea, zisele trupe de bandiți au comis mai multe jafuri, așa că au fost postate mai multe pichete de la Jena până la Caransebeș și Slatina. (...)

¹ Contele Joseph Lothar Dominik von Königsegg-Rothenfels (1673–1751), feldmareșal (din 1723) și diplomat austriac. Între 1736 și 1738 a fost președintele Consiliului Aulic de Război. A întocmit planurile operative împotriva turcilor în războiul din 1737–1738 și a deținut comanda supremă a trupelor imperiale, dar în urma eșecurilor militare a fost nevoit să se retragă din funcția militară. În 1738 a fost și comandant militar al Transilvaniei.

16 “Bologna”, Bologna, nr. 11 din 17 martie 1739, p. 4.

Vienna, 7 Marzo (...) Scrivono dal Bannato di Temisvar, che il colonello Lentulus fatta aveva sopra nemici una valorosa e ricca rappresaglia e totalmente sterminati li masnadieri sollevati. (...)

Traducere

Viena, 7 martie (...) Din Banatul Timișoarei se scrie că colonelul Lentulus a întreprins într-adevăr represalii eficiente și consistente împotriva inamicilor și că i-a exterminat în întregime pe tâlharii răsculați. (...)

17 “Suite des nouvelles d’Amsterdam”, Amsterdam, nr. 50 din 24 iunie 1738, p. 1.

De Bude, le 6 Juin On assure que, depuis la prise de Meadia, quantité de paisans du Bannat de Temeswar avoient pris le parti des Infidèles et commettoient des grands desordres dans ces cantons. (...)

Traducere

De la Buda, la 6 iunie Se dă ca sigur că, după ce Mehadia a fost cucerită [de turci]¹, un anumit număr de țărani din Bantul Timișoarei au trecut de partea necredincioșilor și au comis mari dezordini în acele părți. (...)

¹ La 27 mai 1738 cei 600 de soldații imperiali din fortificația de la Mehadia aflați sub comanda colonelului Piccolomini au capitulat în condiții onorabile în fața trupelor turcești.

18 “Suite des nouvelle d’Amsterdam”, Amsterdam, nr. 50 din 24 iunie 1738, p. 2.

De Vienne, le 11 Juin (...) On a appris qu’une troupe de plus de 300 vagabonds, qui commettoit de grands excès en Hongrie et avait meme l’audace d’attaquer les équipages du Velt-Maréchal Comte de Konigsegg, avoit non seulement été entièrement dissipé, mais qu’on en avoit pris plus de 200, qui ont été conduits dans les prisons des places-frontières pour leur faire procès comme à des voleurs.

Traducere

De la Viena, la 11 iunie (...) S-a aflat că o ceată de mai mult de 300 de vagabonzi, care a comis excese grave în Ungaria și a avut chiar îndrăzneala să atace convoiul cu bagaje ale feldmareșalului conte von Königsegg, nu numai că a fost împrăștiată cu totul, ci au fost prinși mai mult de 200 dintre ei, care au fost duși în temnițele din localitățile de la graniță pentru a fi judecați ca niște tâlhari.

19 “Amsterdam”, Amsterdam, nr. 52 din 4 iulie 1738, p. 1.

Du camp près de Temeswar, le 7 Juin (...) Le 4 [Juin] on reçut avis qu’une troupe d’environ 4.000 paisans Valaques ou vagabonds avoit fait une irruption dans le Bannat et ruiné les belles mines de cuivre près d’Orobitz ainsi que divers villages voisines. Plus des 300 ouvriers qui travailloient à ces mines ont été massacrez par ces vagabonds, qui ont enlevé et détruit tout ce qui servoit à ces mines et pris l’un des Directeurs, plus 4.000 Ducats en espèces. Les Valaques étoient soutenus par deux Bachas, qui les suivoient de près avec 6.000 hommes de troupe réglées. On ne sauroit exprimer la consternation que cette irruption a causé dans les pais, dont les habitans se sauvent de tous cotez. (...)

Traducere

Din tabăra de lângă Timișoara, la 7 iunie (...) La 4 [iunie] s-a primit știrea, că o gloată de cam 4.000 de țărani români sau vagabonzi a năvălit în Banat și a rui-nat frumoasele mine de cupru din apropiere de Oravița, precum și diferite sate din

vecinătate. Mai mult de 300 de muncitori care lucrau la aceste mine au fost masacrați de acești vagabonzi, care au luat și au distrus tot ceea ce servea la aceste mine, l-au prins pe unul dintre conducători și au pus mâna pe 4.000 de ducați în numerar. Românii erau sprijiniți de două pașale, care îi urmau îndeaproape cu 6.000 de ostași din trupele regulate. Este greu de închipuit consternarea pe care această incursiune a produs-o în țară, ai cărei locuitori au căutat pretutindeni o scăpare. (...)

20 “Amsterdam”, Amsterdam, nr. 54 din 8 iulie 1738, p. 1.

Du camp impérial de Temeswar, le 14 Juin (...) On a reçu avis, que les Turcs, qui s'étoient avancez dans le Bannat pour aider ruiner les mines de cuivre, se sont retirez à Meadia, de peur d'être coupez par le Prince de Lobkowitz. Les déserteurs Allemands sont très bien venus chez les Turcs, qui leur font, contre leur coutume, beaucoup d'accueil, les enrollant et leur donnant un plus forte paye qu'aux autres troupes. (...)

Traducere

Din tabăra imperială de lângă Timișoara, la 14 iunie (...) S-a primit știrea că turcii, care au înaintat în Banat pentru a da ajutor la distrugerea minelor de cupru, s-au retras la Mehadia de teamă ca prințul von Lobkowitz¹ să nu le taie calea de retragere. Dezertorii nemți sunt primiți foarte bine de turcii care, contrar obiceiului lor, îi copleșesc cu favoruri, îi înrolează [în trupele lor] și îi plătesc mai bine decât pe ceilalți ostași. (...)

¹ Este vorba de feldmareșalul prinț Johan Georg Christian von Lobkowitz (1686–1755).

21 “Suite des nouvelles d'Amsterdam”, Amsterdam, nr. 64 din 12 august 1738, p. 1.

Du camp impérial de Temeswar, le 23 Juillet (...) Le 19 [Juillet] un grand nombre de voleurs et brigands ou paisans revoltez vinrent attaquer les gros bagages. Ils furent vivement repoussez et l'on en prit plusieurs. (...)

Traducere

Din tabăra imperială de la Timișoara, la 23 iulie (...) [După retragerea trupelor imperiale de la Mehadia la Caransebeș], la 19 [iulie] un mare număr de hoți și tâlhari sau țărani răsculați s-au adunat să atace transportul de bagaje mari. Ei au fost respinși cu promptitudine, iar mai mulți dintre ei au fost prinși. (...)

22 “Suite des nouvelles d'Amsterdam”, Amsterdam, nr. 71 din 5 septembrie 1738, p. 2.

De Vienne, le 23 Aout (...) Le bruit court, que les sujets rebelles du Bannat de Temeswar, qui par leur brigandages ont causé autant et plus de dommage que les troupes Ottomannes, ont resolu de se soumettre et qu'ils ont pour cet effet fait demander une amnistie générale. (...)

Traducere

De la Viena, la 23 august (...) Umblă zvonul, că răsculații din Banatul

Timișoarei, care au produs prin tâlhăriile lor la fel de multe pagube, dacă nu chiar mai multe, ca trupele otomane, au hotărât să se supună și că, în acest scop, au solicitat o amnistie generală. (...)

23 “Amsterdam”, Amsterdam, nr. 78 din 30 septembrie 1738, p. 1.

De Vienne, le 13 Septembre (...) On apprend que les Turcs, qui se renforcent dans le Bannat de Temeswar, ont mis un Bacha à Lugos pour recevoir l’hommage des habitants de ces quartiers-là. (...)

Traducere De la Viena, la 13 septembrie (...) S-a aflat că turcii, care se întăresc în Banat, au pus un pașă la Lugoj pentru a primi supunerea locuitorilor din acele părți. (...)

24 “Suite des nouvelles d’Amsterdam”, Amsterdam, nr. 90 din 11 noiembrie 1738, p. 2.

De Vienne, le 29 Octobre (...) On ajoute, que depuis que les Turcs se sont retirez du Bannat de Temeswar, les habitans de ces quartiers-là, qui s’étoient soulevez contre l’Empereur, avoient offert de se rendre à leur devoir moyennant qu’ôn redressât leurs griefs, dont l’un des principaux est le traitement rude qu’ils recevoient de la part des administrateurs ou fermiers-généraux. On assure, qu’il a été résolu des les contenir à cet égard et qu’ôn leur permettra de lever eux-mêmes les sommes qu’ils doivent payer à S. M. Imp., pourvu qu’ils s’engagent de les fournir dans le tems et d’une manière convenable. Lèveque de Temeswar, qui partit d’ici [de Vienne] il y a quelques jours, est, dit-on, chargé de pleins-pouvoirs nécessaires pour traiter avec eux à ce sujet. (...)

Traducere

De la Viena, la 29 octombrie (...) Se mai spune că, de când turcii s-au retras din Banatul Timișoarei, locuitorii din acele părți, care se ridicaseră împotriva împăratului, s-au arătat gata să revină la îndatoririle lor dacă li se vor rezolva plângerile, dintre care una de căpetenie este tratamentul dur la care sunt supuși de administratorii [districtelor] sau de perceptorii impozitelor. Se dă drept sigură știrea, că s-a decis să li se dea satisfacție în această privință și că li se va permite să strângă ei înșiși sumele pe care sunt datori să le plătească Maiestății Sale Imperiale, cu condiția să se oblige a le preda la timp și în mod mulțumitor. Se zice că episcopul Timișoarei¹, care a plecat de aici [de la Viena] acum câteva zile, a primit depline puteri pentru a trata cu ei în legătură cu acest subiect. (...)

¹ Este vorba cu mare probabilitate de episcopul ortodox al Timișoarei, Nicolae Dimitrievici (1728–1741).

25 “St. Petersburgische Zeitung”, Sankt Petersburg, nr. 51 din 26 iunie 1738, p. 203.

Wien, vom 7. Juni (...) Einigen Nachrichten zufolge sollen die Türken in den Temeswarer Bannat eingedrungen seyn, welches aber gänzlich ohne Grund

ist. Indessen verlautet, daß das in ziemlich starcker Anzahl versammelte Raub-Gesinde in Ungarn sogar den Herrn Feld-Marschall Grafen Königseck nebst der bey sich gehaltenen Kriegs-Casse angefallen, doch waren die Räuber nach einem bald herzu gekommenen Succurs verjaget worden.

Traducere

Viena, din 7 iunie (...) Potrivit cu unele știri, turcii ar fi pătruns în Banatul Timișoarei, ceea ce este însă cu totul lipsit de orice temei. De asemenea, s-a mai aflat că o adunătură destul de numeroasă de tâlhari l-ar fi atacat în Ungaria chiar pe domnul feldmareșal conte von Königsegg și casieria militară aflată cu el, dar tâlharii au fost alungați de ajutoarele venite în grabă.

26 "St. Petersburgische Zeitung", Sankt Petersburg, nr. 54 din 6 iulie 1738, p. 216.

Ein anders [aus Wien] vom 22. Juny Die jüngst erwehnten schwierigen Unterthanen im Bannat sind nunmehr ziemlich schüchtern gemacht, denn man hat deren nicht wenige gefangen bekommen und ohne weiteren Process zur gebührenden Straffe gezogen. Viele davon wurden neulich aufgehenckt aber die sich wider das kayserliche Verbot in Waffen antreffen ließen die Hände abgehauen. Es soll auch mit dergleichen Straffen wider diese Bösewichter überall fortgefahren werden. (...)

Traducere

Altceva [de la Viena] din 22 iunie Supușii malițioși din Banat menționați de curând au devenit în prezent destul de reținuți, deoarece au fost prinși destul de mulți dintre ei, care și-au primit pedeapsa meritată, fără să se mai piardă vremea cu vreun proces. Recent, mulți dintre ei au fost spânzurați, iar celor care – contrar cu interdicția imperială – au fost surprinși având arme li s-au tăiat mâinile. De asemenea, acestor răufăcători li se vor aplica pe mai departe, peste tot, astfel de pedepse. (...)

27 "St. Petersburgische Zeitung", Sankt Petersburg, nr. 62 din 3 august 1738, p. 252.

Donaustrohm, vom 13. July (...) Das Land-Volck, welches sich vorher zu den Türcken geschlagen und allerhand Muthwillen verübt hatte, kommt nunmehr auch wieder zurück und unterwirfft sich den siegreichen kayserlichen Waffen. (...)

Traducere

De la Dunăre, din 13 iulie (...) Țăranii, care se alăturaseră mai înainte turcilor și comiseseră tot felul de acte necugetate, revin în prezent la locurile lor și se supun armatei imperiale victorioase. (...)

28 "St. Petersburgische Zeitung", Sankt Petersburg, nr. 63 din 7 august 1738, p. 256.

Wien vom 27. July (...) Nach eben diesen Briefen [von Belgrad, vom 6. Juli],

haben die Einwohner des Almasser Bezircks im Bannat angefangen gehabt sich zu empöhren und die Waffen zu ergreifen. Nachdem aber von der Armee ein Husaren-Oberster mit 500 Mann und einer Compagnie Dragoner wider diese Rebellen abgeschicket worden und die in wenig Märschen sie genau eingeschlossen, sie sich auch von dem gehofften türckischen Beystand verlassen gesehen, haben sie sich erbothen mit dem kayserlichen Herrn Obersten zu capituliren, welcher jedoch den angetragenen Accord nicht angenommen, sondern durch einen Officier an die hohe Generalität Bericht erstattet, bey dessen Zurückkunfft er Befehl erhalten, diese sämmtliche Rebellen ohne Gnade niederzuhauen, damit solches dem übrigen übel gesinnten Land-Volcke zu einem Beyspiel dienen möchte.

Traducere

Viena, din 27 iulie (...) Potrivit cu aceleași scrisori [de la Belgrad, din 6 iulie], locuitorii districtului Almăj din Banat au început să se răscoale și au pus mâna pe arme. După ce împotriva acestor răsculați armata l-a trimis pe un colonel de husari¹ cu 500 de oameni și o companie de dragoni, care i-au încercuit cu totul după câteva zile de marș, răsculații, văzând că nu le vine ajutorul sperat din partea turcilor, s-au arătat dispuși să capituleze în fața domnului colonel imperial. Acesta n-a acceptat însă propunerea lor, ci a trimis cu un ofițer un raport înaltei conduceri militare. La întoarcere, acest ofițer i-a adus ordinul să-i nimicească fără îndurare pe toți acești răsculați, ca aceasta să le servească drept pildă tuturor celorlalți țărani rău-intenționați.

¹ Este vorba de colonelul Helfreich.

29 “St. Petersburgische Zeitung”, Sankt Petersburg, nr. 66 din 17 august 1738, p. 268.

Donaustrohm, vom 25. July (...) Am selbigen Tage [17. Juli] sey des Prinzens von Hildburghausen Durchlaucht wegen überkommenen Fiebers zu Belgrad angelanget, und wäre Se. Durchlaucht in dem Bannat von einem großen Hauffen Räuber angefallen worden, die 3 Pferde von Dero Begleitung verwundet hätten. (...)

Traducere

De la Dunăre, din 25 iulie (...) În aceeași zi [17 iulie] a ajuns la Belgrad Luminăția Sa principele de Hildburghausen¹, care era bolnav de friguri. În Banat, Luminăția Sa fusese atacată de o ceată mare de tâlhari, care au rănit trei cai din escorta Domniei Sale. (...)

¹ Prințul Joseph Friedrich von Sachsen-Hildburghausen (1702–1787) a servit ca general de artilerie (*Feldzeugmeister*) în timpul războiului austro-turc din 1737–1739; feldmareșal austriac (1744) și feldmareșal al imperiului/*Reichsfeldmarschall* (1785); cavaler al Ordinului Lănei de Aur (1739).

30 “St. Petersburgische Zeitung”, Sankt Petersburg, nr. 79 din 2 octombrie 1738, p. 340.
Wien vom 17. September (...) Die Unterthanen im Temeswarer Bannat führen bittere Klagen über die unerträglichen Bedrückungen der dasigen Arendateurs. (...)

Traducere

Viena, din 17 septembrie (...) Supușii din Banatul Timișoarei se plâng amarnic de asuprirea insuportabilă din partea arendașilor de acolo¹. (...)

¹ În realitate, este vorba de administratorii de district și de încasatorii de dări.

31 “Mercure historique et politique”, La Haye/Haga, tom CV, iulie 1738, p. 666–667.

(...) Les Turcs, qui ont profité de la découverte du défilé ci-dessus, ayant fait entrer 5 à 6.000 hommes dans le Bannat, les paisans de quelques endroits des environs ont eu la lâcheté de se joindre à eux et commettent toute sorte de ravage sous leur protection, étant allez dans les villages restez fidèles à l’Empereur, ils en ont massacré la plus grande partie des habitans et ont eu meme la hardiesse d’attaquer un piquet de la garnison de Temeswar. Un détachement, sorti de cette place pour aller à la découverte de ces mutins, en a pris trente, dont 25 ont été pendus sur le champ par leur camarades qu’on a obligé de faire cette exécution. (...)

Traducere

(...) [După ce trupele turcești au preluat, la 27 mai 1738, controlul asupra culoarului Timiș-Cerna în urma capitulării garnizoanei imperiale din fortificația de la Mehadia, comandată de colonelul Piccolomini] turcii, profitând de descoperirea defileului, au pătruns cu 5–6.000 de oameni în Banat, iar țăranii din unele părți învecinate au fost atât de ticăloși, că li s-au alăturat și comit sub protecția lor tot felul de pustiiri. S-au dus în satele care i-au rămas credincioase împăratului și au masacrat acolo cea mai mare parte a locuitorilor, ba au avut chiar îndrăzneala să atace un detașament mic al garnizoanei din Timișoara. Din cetatea de acolo a pornit un detașament pentru a-i urmări pe acești rebeli, a prins treizeci dintre ei, din care 25 au fost spânzurați pe loc de camarazii lor obligați să ducă la îndeplinire această execuție. (...)¹

¹ Tradus în limba spaniolă, acest text a apărut în “Mercurio histórico y politico”, Madrid, tomul VI, iunie 1738, p. 59–60.

32 “Mercure historique et politique”, La Haye/Haga, tom CV, august 1738, p. 165–166.

(...) Tous ces jours-ci on ne vit point d’ennemis et n’en apprend aucune nouvelle, mais les voleurs et les brigands du Bannat, qui sont au nombre de plus de 4.000, n’ont cessé de harceler l’armée et de faire diverses tentatives sur les bagages, dont quelques-unes ne leur ont que trop bien réussi, puisqu’ils ont enlevé la Caisse Militaire du Régiment de Smettaw et, qu’ayant battu un détachement, ils

prisent prisonnier le lieutenant-colonel baron de Schörding et le lieutenant-colonel Geyer, qu'ils ont massacrez pour se venger de ce qu'on pend tous leurs camarades qu'on attrape. Outre l'exécution faite dans le territoire d'Almas, après la reddition de Meadia il arriva au camp impérial des députez que les habitans d'Almas y envoioient pour témoigner leur regret d'avoir été obligez de prendre les armes contre l'Empereur et pour demander qu'on leur pardonât ce qu'ils avoient fait en cette occasion, comme ayant été forcez par les Turcs. Après avoir examiné quelle avoit été leur conduite à cet égard, on a reconnu que les habitans d'Almas étoient coupables de la plus indigne trahison, puisque, malgré le devoir que leur qualité de sujets de l'Empereur leur impositoit, ils s'étoient déclarez pour l'ennemi dès le commencement de la campagne, lui avoient indiqué les moyens de s'emparer de Meadia et avoient fait des courses dans le Bannat de Temeswar en y tuant et massacrant les sujets qui vouloient rester fidèles à l'Empereur. Une conduite aussi criminelle ayant été jugée digne de la punition la plus rigoureuse, le colonel Helfreich, ayant sous ses ordres un détachement du Régiment d'infanterie du Grand Duc de Toscane, a été envoyé dans le territoire d'Almas afin d'y exterminer les habitans, sans distinction d'âge, de sexe ou de condition. On a jugé en meme tems, que cet exemple de sévérité étoit nécessaire pour contenir dans le devoir le reste des habitans du Bannat et les empêcher de favoriser les desseins des ennemis.

Traducere

(...) În toate aceste zile [de la mijlocul lunii iulie 1738] inamicul n-a fost zărit deloc și nu s-a aflat nimic despre el, dar hoții și tâlharii din Banat, care sunt mai mulți de 4.000, n-au încetat să hărțuiască armata și să facă diferite tentative pentru a pune mâna pe bagajele ei, iar unele au reușit cât se poate de bine. Astfel, au pus mâna pe casieria militară a Regimentului Schmettau și, învingând un mic detașament militar, i-au luat prizonieri pe locotenent-colonelul baron von Schörding și pe locotenent-colonelul Geyer, pe care i-au omorât pentru a răzbuna faptul că toți tovarășii lor care sunt prinși sunt spânzurați. În afară de execuțiile făcute pe teritoriul Almăjului după ce Mehadia s-a predat [trupelor imperiale], în tabăra imperială au venit delegații trimiși de locuitorii din Almăj pentru a-și exprima părerea de rău, că fuseseră obligați să ia armele împotriva împăratului și pentru a cere să li se ierte ceea ce făcuseră cu această ocazie, deoarece ar fi fost siliți de turci. După ce s-a cercetat care fusese conduita lor în această împrejurare, s-a ajuns la concluzia că locuitorii din Almăj erau vinovați de trădarea cea mai josnică, deoarece, în pofida obligației care le revenea ca supuși ai împăratului, se declaraseră în favoarea inamicului încă de la începutul campaniei, îi arătaseră căile pentru a pune mâna pe Mehadia și făcuseră incursiuni în Banatul Timișoarei, omorându-i și masacrându-i pe supușii care voiau să-i rămână credincioși împăratului. Un astfel de comportament criminal

fiind socotit vrednic de pedeapsa cea mai severă, colonelul Helfreich, având sub comandă un detașament din Regimentul de infanterie Marele Duce de Toscana, a fost trimis pe teritoriul Almăjului pentru a-i extermina pe locuitorii de acolo, fără deosebire de vârstă, de sex sau de stare. În același timp, s-a considerat că acest exemplu de severitate era necesar pentru a-i readuce la datorie pe ceilalți locuitori ai Banatului și pentru a-i împiedica să ajute planurile inamicului.¹

¹ Tradus în limba spaniolă, acest text a apărut în “Mercurio histórico y político”, Madrid, tomul VIII, august 1738, p. 48–50.

33 “Mercurie historique et politique”, La Haye/Haga, tom CV, septembrie 1738, p. 282.

(...) Les vagabonds du Banat de Temeswar causent plus de mal que les Turcs non seulement dans le Banat mais aussi dans les districts voisins et sur les frontières de Transilvanie. C'est un ramas de paisans ruinez, de voleurs, de déserteurs et autres canailles pareilles, qui font un corps de 5 à 6 mille hommes, qui se disent troupes du Prince Ragotzki, qui font la guerre en partis-bleus et qui veulent etre traitez en troupes réglées. (...)

Traducere

(...) Vagabonzii din Banatul Timișoarei fac mai mult rău ca turcii nu numai în Banat ci și în districtele învecinate și la hotarele Transilvaniei. Este o adunătură de țărani sărăciți, de hoți, de dezertori și alte canalii de teapa lor, care formează un corp de 5–6.000 de oameni, care își zic că sunt trupe ale principelui Rákóczy [József], se războiesc ca niște francitiori și vor să fie tratați ca trupe regulate. (...)¹

¹ Tradus în limba spaniolă, acest text a apărut în “Mercurio histórico y político”, Madrid, tomul IX, septembrie 1738, p. 45.

34 “Mercurie historique et politique”, La Haye/Haga, tom CV, octombrie 1738, p. 406–407.

(...) Les ennemis sont maîtres de la campagne dans le Bannat et tiennent Temeswar comme bloqué. Le Grand-Vizir, dont on ne peut absolument pénétrer les desseins, a fait publier, contre l'usage des Turcs, un manifeste pour se concilier l'affection des peuples, qui porte en substance ce qui suit: “On déclare par la présente et par un effet de la bonté et de la grande clémence de Sa Sublime Hautesse, que l'armée qu'Elle fait avancer en Hongrie ne tend qu'à se défendre et à repousser les attaques des ennemis de la Haute Porte et qu'ainsi les habitans des lieux où l'armée musulmane se rendra ne doivent concevoir aucune crainte ou frayeur de son approche et ne point abandonner leurs demeures, mais au contraire y rester en toute sureté et confiance, chacun d'eux pouvant professer librement la religion à laquelle il est attaché et vaquer avec la meme liberté à son commerce, métier ou affaires, sans craindre d'y etre troublé ou inquieté par les troupes musulmanes,

auxquelles il a été fait de très rigoureuses défenses à cet égard, Sa Sublime Hautesse déclarant de plus, que si le tribut d'un ducat par tete, qu'Elle leur impose comme à ses autres sujets leur paroît onéreux, ils n'ont qu'à adresser leurs représentations à son Grand-Vizir, qui aura soin d'y remédier en son nom."

Traducere

(...) În Banat, inamicul este stăpân peste câmpie și aproape că a blocat Timișoara. Marele vizir¹, ale cărui planuri nu pot fi deloc deslășite, a poruncit – contrar obiceiului turcilor – să se publice un manifest, cu scopul de a câștiga afecțiunea populației. În acest manifest se prevăd, în mare, următoarele: "Prin cele de față se aduce la cunoștință că, în urma bunătății și a marii îndurări a Înălțimii Sale Sublime², armata pe care aceasta a trimis-o să înainteze în Ungaria nu urmărește decât să se apere și să respingă atacurile dușmanilor Înaltei Porți și, prin urmare, locuitorii din așezările unde ajunge armata musulmană nu au a se teme deloc sau să tremure la apropierea ei și nici să-și părăsească localitățile, ci dimpotrivă să rămână acolo în deplină siguranță și cu încredere, fiecare putând să-și exercite în mod liber credința de care ține și să-și vadă cu aceeași libertate de negoț, meșteșug sau de treburile sale, fără a se teme că va fi tulburat sau supărat de trupele musulmane, căroră li s-a interzis asta cât se poate de sever. Mai mult, Înălțimea Sa Sublimă declară că, dacă darea de un ducat pe cap, pe care le-o impune la fel ca celorlalți supuși ai săi, li s-ar părea prea împovăraătoare, atunci nu au decât să i se plângă marelui vizir, iar acesta se va îngriji să soluționeze problema în numele său [al sultanului]"³.

¹ Este vorba de Yeğen Mehmed pașa, mare vizir între 25 noiembrie 1737 și 17 martie 1739.

² Este vorba de sultanul Mahmud I (1730–1754).

³ Tradus în limba spaniolă, acest text a apărut în "Mercurio histórico y politico", Madrid, tomul XI, noiembrie 1738, p. 43–44.

35 "Mercurie historique et politique", La Haye/Haga, tom CV, noiembrie 1738, p. 523.

(...) On a envoyé l'Eveque de Temeswar vers les peuples du pais, sur lesquels il a beaucoup de crédit, pour les ramener à leur devoir, ce qu'ils ont promis de faire, pourvu qu'on leur permit de lever eux-memes les deniers qu'ils doivent payer à l'Empereur et qu'on les délivrât de la tyrannie et des vexations des fermiers. (...)

Traducere

(...) La poporul din țară a fost trimis episcopul Timișoarei, care se bucura de multă încredere din partea acestuia, pentru a-l readuce la datorie, ceea ce acesta și făgăduit că dacă i se va îngădui să strângă chiar ei banii pe care trebuie să-i plătească împăratului și dacă va fi scăpat de tirania și de vexațiunile încasatorilor de dări. (...)¹

¹ Tradus în limba spaniolă, acest text a apărut în "Mercurio histórico y politico", Madrid, tomul XI, noiembrie 1738, p. 45.

36 “Gazeta de Lisboa”, Lisabona, nr. 31 din 31 iulie 1738, p. 368–369.

Vienna, 28 de Junho (...) Teve o disgosto de ser testemunha das lamentaveis consequencias do rendimento de Meadia e da entrada dos Turcos no condado de Temeswar, vendo lugares inteiros destruidos e queimados, encontrando partidas inimigos que marchavan a commeter novas desordens e tropas de paisanos e habitantes do mesmo paiz com as armas nas maos para ajudar o desig-nio dos Infieis. Das mesmas muralhas de Temeswar se viu o triste espectáculo de se entregarem ás chamas as habitações e os campos. Os mesmos paisanos amotinados e favorecidos pelas partidas Turcas commetem todos os días novos estragos. Além de mina de cobre que destruíram em Meidenbeck, arruináram tambem os lugares e as minas de Dongnatgka, de Oravitza e de Jatska, avalian-do-se a perda que nelles fizeram em mais de hum milham de florins.

Traducere

Viena, 28 iunie (...) [După atacul trupelor otomane, imperialii] au avut neplăcerea să asiste la urmările jalnice ale capitulării Mehadiiei [la 27 mai 1738] și ale pătrunderii turcilor în comitatul Timișoarei, văzând cum sunt distruse și arse localități întregi, dând peste detașamente inamice în marș pentru a comite noi dezordini și cete de țărani și locuitori ai aceleiași țări, cu arme în mâini pen-tru a-i ajuta la planurile lor pe necredincioși. Chiar și de pe zidurile Timișoarei am văzut spectacolul trist al prădării așezărilor și al ogoarelor. Aceeași țărani răzvrățiți, favorizați de detașamentele turcești, comit noi distrugerii în fiecare zi. În afară de mina de cupru pe care au distrus-o la Majdanpek, ei au mai ruinat minele de la Dognecea, Oravița și Jatska¹, iar pagubele pe care le-au produs acolo se ridică la mai mult de o mie de florini.

¹ Probabil Sasca.

37 “Gazeta de Lisboa”, Lisabona, nr. 32 din 7 august 1738, p. 381–382.

Campo de Temeswar, 14 de Junho (...) No dia 4. se recebeu aviso que hum corpo de perto 4 U paizanos Valakos e vagamundos tinham feito huma entrada neste condado e arruinado as suas grandes minas de cobre com os lugares visin-hos, matando mais de trezentos homens que alli trabalhavam, destruindo e rou-bando tudo o de que nellas se servia e tomando a hum dos directores mais de 4 U ducados em moeda. Este Valakos estavam sustentados por dous Bachás Turcos, que os seguiam a pouca distancia com 6 U homens de tropas regula-res. Nam se pôdie exprimir a consternaçam que esta entrada causou no paiz. Os habitantes se vam salvando, fोगindo dos lugares expostos, para outros mais distantes. (...)

Traducere

Tabăra de la Timișoara, 14 iunie (...) În ziua de 4 [iunie] s-a primit știrea, că un grup de aproape 4.000 de țărani români și vagabonzi a pătruns în acest

comitat, a distrus marile mine de cupru de acolo împreună cu localitățile învecinate, a omorât mai mult de trei sute de oameni care lucrau acolo, a distrus și a furat tot ceea ce servea acelor mine și a luat de la unul dintre conducătorii de acolo mai mult de 4.000 de ducați în monedă. Acești români au fost sprijiniți de doi pași turci, care i-au urmat la mică depărtare cu 6.000 de oameni trupe regulate. Nu poate fi descrisă consternarea pe care a produs-o această pătrundere în țară. Locuitorii s-au salvat fugind din locurile expuse în altele, mai îndepărtate. (...)

38 “Gazeta de Lisboa”, Lisabona, nr. 41 din 9 octombrie 1738, p. 488.

Vienna, 23 de Agosto (...) Corre a voz, que os subditos rebeldes do condado de Temeswar, que com os seus robos fizeram tanto ou mayor dano do que as tropas Ottomanas no paiz, tem tomado o acordo de submeter-se e pedido para este efeito huma amnistia geral ao Emperador. (...)

Traducere

Viena, 23 august

(...) Se zvonește, că supușii răsculați din comitatul Timișoarei, care au făcut în țară cu jafurile lor la fel de multe dacă nu chiar mai multe pagube ca trupele otomane, au fost de acord să se supună și au cerut în acest scop o amnistie generală din partea împăratului. (...)

39 “Gazeta de Lisboa”, Lisabona, nr. 52 din 25 decembrie 1738, p. 622.

Vienna, 8 de Novembro (...) O Bispo de Temeswar, que foy mandado a falar con os camponezes da quelle contado, conseguiu fazellos entrar outra vez no seu dever e na submissam do Emperador. (...)

Traducere

Viena, 8 noiembrie (...) Episcopul Timișoarei a fost trimis să trateze cu țărani din acel comitat, cu scopul de a-i face să-și îndeplinească din nou datoria și să se supună împăratului. (...)

THE 1738 UPRISING OF THE BANAT ROMANIANS AND ITS ECHO IN THE EUROPEAN PRESS

Abstract

In 1738 a large part of the military operations of the Austro-Turkish War (1737–1739) took place on the territory of Banat. The penetration of the Turkish troops in the mountainous area of south-eastern Banat encouraged the revolt of Romanian peasants who were extremely unhappy with the harsh taxation regime and the abuses of the imperial officials in Timișoara and in the province. The rebellious Romanians joined the Turkish troops in large numbers and attacked, often under their protection, small units of the imperial troops,

but especially the mines and copper and iron smelters and also the villages (inhabited by German settlers) which had kept faith with Emperor Charles VI. Depending on the evolution of the front on the territory of Banat, the repression of the rebellious Romanians was carried out with no mercy by the Austrian troops (e. g. in the Almăjului Valley). The different war episodes and someones of the Romanian uprising were the source of the extensive reports sent to Vienna by the military commanders on the front and by the Imperial Administration in Timișoara, which were published twice a week in the semi-official “Wienerisches Diarium”. In fact, the Viennese newspaper was the exclusive source from which other newspapers in Europa took news of what was happening in Banat, including the Romanian uprising. In the appendix are published the 39 news items about the uprising that appeared in nine European newspapers: “Mercurii Relation oder wochentliche Ordinari-Zeitung” in Munich, “Gazette de France” in Paris, “Le Courier d’Avignon”, “Bologna”, “Amsterdam” with the supplement “Suite de nouvelles d’Amsterdam”, “St. Petersburgische Zeitung” in St. Petersburg, “Mercure historique et politique” of The Hague (whose accounts were translated into Spanish and published in “Mercurio histórico y politico” in Madrid) and “Gazeta de Lisboa” in Lisbon.

Num. XLI. (Wochentliche) Anno 1738.

Ordinari Post-Zeitungen.

München / den 27. September.

Wien / den 12. Septemb.

Er unlängst aus Constantinopel
gekommene Secretarius des
Französischen Gesandten zu
Wien / hat unter andern erzählt / daß
er den jungen Ragosi bey der Armee
des Groß-Beziers angetroffen / mit
welchem er 2. mahl gespeiset / und be-
sunden habe / daß diser Mensch sehr
übel aussehe / und kein langes Leben
verspreche. Sein Zelt wäre das nächste an des Groß-Be-
ziers seinem; er selbst seye auf Ungarisch gekleidet / und habe
eine Garde von 200. verlossenen Kayserl. Husaren. Ein
Priester / so bey ihme sich befindet / liest ihme täglich die Meß.
Meß / auch habe er Ragosi täglich so vil zu verzehren / als
300. Französische Livres ausmachen / welche ihme auch richtig
bezahlt wurden. Von dem Bonneval sagt gedachter Secre-
tarius / daß er zu Constantinopel ganz still und eingezogen lebe.
Bey der lest geschenehen Ubergab der Bestung Orsova solle
der Groß-Bezier dem Herrn General von Fürstenberg ein
schönes Türkisches Pferde verehret haben.

Donau-Ströhm / den 13. Sept

Dem Vernehmen nach hat die Türkische Armee gegen-
wärtig in 3. Colonen sich zertheilt / wovon die erste in dem
Temeswarer- Bannat stehen bleiben; die 2te der Kayserl.
Armee nachmarschiren / und die 3te ihren Marsch gegen Si-

Num. 27.
Anno 1738. Littera D d 5. Julij.

MERCURII RELATION.
Oder Wochenliche
Ordinari-*Zeitungen* /

Wien, den 24. Juni

Dass der meiste Theil Bauren zu den Türcken übergangen, daß zu Lugos 30. attrapiert worden / welche einander selbst aufknöpfen müssen / und dann den letzteren eine Kugel vor den Kopff gejaget worden seye / wird confirmiret. Der General Marguls von Bortá / welcher von Belgrad kommt / hat die Nachricht gebracht / Mehadia hätte sich den 31. vorigen Monats mit Capitulation ergeben müssen / auf die Vorstellungen / welche er allhier gethan / daß bißhers sehr wenig Wägen vorhanden gewesen wären / ist man beschäffiget eine zimliche Partbey zu Schiff zu bringen / und dieselbe auf das schleunigste nach Ungarn zu schicken / das zu Semlin gestandene Corpo ist schon bey Belgrad vorbei / und marschiret die Kaiserl. Armee in 3. Colonen auf dem Feind los. Der General Graf von Hoenems hat den Befehl erhalten / nach Maysland zu begeben.

Mays

N° 27

305.

AZETTE

Du 28 Juin 1738.

De Petersbourg, le 26 May 1738.

'Armée Moscovite a decampé de My Ickono Koy pour passer le Borysthene, & le Comte de Munich, afin que les troupes soient moins à charge aux pais par lesquels elles doivent passer, les a divisées en trois Corps qui se rendront par des routes différentes sur les bords du Dniester. Le premier de ce Corps est commandé par le Feldt-Mareschal Rômanzoff, le Lieutenant Feldt-Mareschal Sagreski & le Comte de Biron frere du Duc de Curlande sont à la teste du second, & le Comte de Munich conduit le troisieme. Toutes les troupes se rassembleront près du Dniester, & elles remonteront ensuite le long de cette riviere jusqu'à quelque distance de Choczim, afin de pouvoir la passer plus facilement. On assure que si cette Cour ne convient pas d'une suspension d'armes avec la Porte, le Comte de Munich ouvrira la campagne par le siege de Bender. Depuis l'arrivée du courier par lequel on a esté informé que le 6 de ce mois le Feldt-Mareschal Lescy à la teste de cinquante mille hommes s'estoit mis en marche pour aller faire une nouvelle invasion dans la Crimée, sa Majesté Czarienne a appris que le froid qui continue d'estre très vif dans la petite Tartarie ayant empêché l'herbe de croistre, ce General avoit jugé à propos de ne pas s'engager plus avant dans le Desert de Repper, de crainte de manquer de fourage. Dès que le temps sera adouci, le Feldt-Mareschal Lescy continuera sa marche, mais on ne sçait pas encore s'il entreprendra.

H 4.

LE COURRIER

Du MARDI 8. Juillet 1738.

NAPLES le 10. Juin. Le Roi partit Vendredi dernier pour Gaëtte au bruit du Canon des Châteaux. S. M. étoit accompagnée du Comte de S. Itevan, du Duc de Turfis, du Marquis Solera, du Marquis de Montallegro. Les Ministres des Cours étrangères partent successivement. On assure que le Nonce du Pape & le Cardinal Spinelli sont aussi du voyage. Outre le Vaisseau de Guerre & les 4. Galeres qu'on a envoyées à Gaëtte. Celles de Malthe y sont encore arrivées avec l'Ambassadeur de la Religion. Ce Ministre a une suite de 350. Chevaliers tous habillez uniformement avec beaucoup de magnificence. La multitude des Etrangers est inconcevable à Gaëtte & ici. La Reine y est attenduë le 17. ou le 18. On a appris qu'il y a eü un tremblement de Terre en Calabre, qui a causé quelque dommage dans la Ville de Monteleone. Comme le Regent de la Vicairerie a beaucoup d'autorité pendant l'absence du Roi, on lui a adjoint Don Vincenzo Polino President du Conseil.

De ROME le 14. Juin. Sur la fin de la semaine passée, la Secrétaire d'Etat fit donner avis au Nonce qui est à Naples, qu'il jouïra désormais des mêmes prérogatives que le Nonce de Pologne. On dit toujours que la Reine des Deux-Siciles viendra de Monte-Rotondo *incognito* en cette Ville, pour baiser la main au Pape; & voir ce qu'il y a de plus curieux dans cette Ville. S. S. a envoyé à Orticoli sa Chaïse & huit Porteurs pour S. M. le Duc de S. Aignan fait beaucoup de preparatifs, pour aller à Monte-Rotondo complimenter cette Princess de la part du Roi son Maître. On dit que le Cardinal Cienfuegos a aussi dessein d'y aller. On pretend aussi que le Cardinal Corsini ira à Velletri pour la recevoir & la complimenter dans le Palais Archiépisopal. On a deja ordonné aux Habitans de ce lieu de se preparer à recevoir S. M. Le Cardinal Riviera ayant fait appeller quelques-uns des Principaux, leur a enjoint que le Magistrat aille en Corps la complimenter, que les rues par où Elle passera soient tapissées; & que le soir de son arrivée, on fasse par tout des illuminations & des feux de joye. Le Cardinal Ottoboni revint d'Albano pour assister à la Procession du S. Sacrement de l'Eglise de S. Louis des François, & dix Prelats accompagnerent cette Eminence avec le Duc de S. Aignan & le Prince Vaini. Celle de l'Eglise Imperiale dell' Anima se fit aussi le même jour, 15. Cardinaux y assisterent, & le Cardinal del Giudice en fit les honneurs. Le Cardinal Ottoboni fit celle de sa Commanderie de SS. Laurens & Damas, accompagné de 10. Cardinaux & de 48. Prelats. On se servit pour la premiere fois des magnifiques Ornemens que cette Eminence a fait faire pour la Chapelle du S. Sacrement, qui lui ont coûté 40. mille

BOLOGNA

Num. 29.

Il 15. Luglio 1738.

UN Gentiluomo della Città di Gubbio, essendosi qui portato per farsi estrarre la Pietra dal nostro Pubblico Litotomo in 18. giorni, immane da qualunque Sintoma è perfettamente guarito, non ostante l' avanzata sua età, oltre la gran Mole, e qualità della Pietra, la quale essendosi infranta, fu d' uopo di estrarla in pezzi, senza che succedesse, mercede la perizia, e singolare maniera del nostro degno Professore sconcerto veruno.

ROMA 5. Luglio.

Per l' avvisata Festa di S. Pietro si videro nell' Altare della Confessione i due Quadri di Mosafico rappresentanti, l' uno il Salvatore, e l' altro S. Pietro con Cornice d' Argento gioiellata, regalata da incognito Benefattore.

Fu da Sua Santità Mercordi l' Eminentissimo Porzia per la condanna sortita al Piana al Re Computista del Banco di S. Spirito, che quantunque si renda impenetrabile, si crede sia la relegazione in una Fortezza.

Data incombenza dal Re Cristianissimo non solo per l' Italia, ma anche qui in Roma al Re Britannico, ed a Monsignor Nicolini di prendere Cavalli interi da Carrozza di non ordinaria grandezza, che rinvenuti due da S. M., e tre dal Prelato sono stati incamminati a quella volta per Parigi.

Dalla sua Chiesa di Monte Fiasconis fece ritorno l' Eminentissimo Aldrovandi, ed un Corriere comparve da Spagna, che lasciò Piengo all' Eminentissimo Acquaviva, e proteguit per Napoli.

In stato di buona salute assistè Nostro Signore Giovedì mattina alla Congregazione del S. Officio.

ROMA 9. Luglio.

Conosciutosi in appresso dal Sig. Duca di Gravina, l' insufficienza dell' avvisato Impegno di precedenza preso col Sig. Duca Don Filippo Corfini in occasione della funzione della Chiesa, secondo il concertato avuto non lasciò nel Sabato dopo pranzo di portarsi in fiocchi all' Eccellentissima Casa Corfini, dove era concorso molto numero di Prelatura, e Cavalieri a farne un atto di scusa col medesimo Sig. Duca Don Filippo Corfini; Il che pure fece nella Domenica dopo pranzo con Sua Santità, e Sig. Cardinale Corini.

Lunedì mattina l' Eminentissimo Acquaviva in pubblica forma si portò all' Udienza del Papa a presentargli le Lettere Credenziali del Re delle due Sicilie, con le quali Sua Maestà partecipa a Nostro Signore d' avere dichiarato il detto Porporato suo Ministro in questa Corte, e Protettore del li Regni di Napoli, e Sicilia.

Gli Eminentissimi Passionei, e Deici proseguiscono le Visite al Sacro Collegio, terminate le quali

sentè, che l' ultimo passò al suo Arcivescovato di Ferrara.

Scensè da Napoli, che li 2. corrente quelle Maestà fecero il loro solenne pubblico Ingresso in quella Capitale.

NAPOLI 1. Luglio.

Comparvero qua nella Settimana passata 14. Carri carichi di Mobili della Regina, e del Principe Reale, ed Elettorale di lei Fratello; quale si vide Giovedì pranzo in pubblico assieme colle loro Maestà, e viene lo stesso servito da due Mure di Corte, e da 9. Soldati della Guardia del Corpo, conducendosi sovente in tal guisa a passegiare la deliziosa Riviera di Chiaja; e li Regnanti Spoli ogni dopo pranzo si divertiscono nella vicina Regia Villa di Capo di Monte alla Caccia de' Conigli, e de' Volatili, ammentè tirando ad essi.

Dopo il loro arrivo da Gaeta si vide affisso ne' soliti Luoghi di questa Metropoli un Decreto Sovrano, che toglie a tutto il Baronaggio del Regno la Giudicatura Criminale.

Domenica il Re mandò alle Galere di Malta il Regalo di 96. Portate di Dolci, e varie sorti d' esquisiti Commestibili, trovandosi le medeme in questo Porto; e la Città di Capua, ad esempio di quella di Gaeta, ha tramesso 4. gran Portate alla Regina con Cristalli, e fine Porcellane della China ripieni di Dolci, e coperte d' Argento, oltre varie Gabbie d' Uccelli.

Nel Teatro nuovo Reale è andata in Scena un' altra sontuosa Opera Musicale, con le più superbe decorazioni, alla quale si divertiscono le loro Maestà, delle quali sendo stato per Mercordi il solenne Ingresso in questa Dominante, si è mandato l' invito all' Eminentissimo Arcivescovo, alli Principi, e tutta la Nobiltà, siccome al Ministero, acciò concorrino a rendere più magnifica la Comparsa de' Sovrani; onde si vedrà quali contrastegni dimostreranno dell' Amore verso le Maestà loro, sendo terminate le Machine, ed appaechè per pompeggiare un tal giorno.

Questo Monsignor Nunzio Pontificio ha trattato a lauto Banchetto numerosi Soggetti, fra quali l' Eccellenza Sig. Procuratore Mocenigo Ambasciatore Straordinario Veneto.

FIRENZE 12. Luglio.

La Serenissima Elettrice ne' giorni scorsi dalla quiete ritornò in Città, e nel giorno dopo si trasferì da Sua Altezza Elettorale il Sig. Principe Craon, quale poscia si portò in Villeggiatura alla Pietaja. Lunedì sera ritornò pure in Città la Signora Principessa Elettora.

SUITE DES NOUVELLES

D' A M S T E R D A M.

Du 24. Juin 1738.

E S^t. PETERSBOURG le 3. Juin. Le Secrétaire de M^r. Rondeau, Résident du Roi de la Grande-Bretagne, revint ici avant-hier de Constantinople, où il avoit été envoyé par ce Ministre pour notifier aux Ambassadeurs de la Grande-Bretagne & de Hollande, que S. M. Brit. & L. H. P. avoient accordé leur Mediation pour moyenner, conjointement avec la France, un Accommodement entre les Cours de Vienne & de Russie & la Porte-Ottomane: Ce Secrétaire, qui partit de Constantinople le 19. Avril dernier, rapporte que le Grand Vizir avoit déclaré que Sa Hauteſſe acceptoit avec plaisir la Mediation des Puissances Maritimes; qu'ainsi leurs Ministres pouvoient lui communiquer leurs

Propositions, au cas qu'ils en eussent quelques-unes à faire de la part de la Russie; mais qu'il souhaiteroit fort qu'ils fussent pourvus à cet égard de nouveaux Pleins-Pouvoirs. Il ajoute, que le jour de son départ le Marquis de Villeneuve, Ambassadeur de France, avoit reçu un Exprès de Vienne, & qu'en passant à Andrinople, il y avoit appris que le Grand Vizir en étoit parti quelques jours auparavant avec son Armée pour Sophia, où il devoit être joint par d'autres Troupes, & se rendre ensuite à Nicopolis. ...

La Cour a reçu un Exprès du Velt-Maréchal Comte de Munich, avec avis que le premier des trois Corps dont son Armée étoit composée s'étoit mis en marche, & que les deux autres le suivoient incessamment. Ce Général a fait un amas considérable de tout ce qui est nécessaire pour jeter un ou deux Ponts sur des Rivieres larges & rapides, d'où on conclut qu'il va se rendre en droiture vers le Dniester, mais on est impatient d'apprendre en quel endroit il passera cette Riviere pour pouvoir ensuite entreprendre le Siege de Bender. Les derniers avis du Maréchal Laschi portent, qu'il avoit déjà fait plus de 150. Mises avec son Armée dans le Désert. On aura dans peu le détail d'une nouvelle irruption que Doudou-Ombo a faite dans le Cuban, & dont la Cour a reçu depuis peu la nouvelle: En attendant, on publie qu'il a ruiné 1400. Kibikes ou Habitations des Tartares, & enlevé une quantité extraordinaire de Bétail.

De BELGRADE le 4. Juin. Les Troupes Imperiales qui campoient à Semlin passent il y a quelques jours la Save à Zeutibach, & elles ont depuis passé la Crofca, petite Riviere entre cette Ville & celles de Semendria, où elles ont ordre de se rendre en toute diligence: Les autres Troupes, qui ont leur rendez-vous à Semlin, prendront la même route à mesure qu'elles arriveront. Le Velt-Maréchal Comte de Königsegg est encore ici: Il s'est tenu aujourd'hui chez lui un Conseil de Guerre, où plusieurs Généraux ont assisté, entre autres le Velt-Maréchal Comte de Wallis & le Comte de Neuperig, qui s'étoit rendu ici pour cet effet de Temeswar: On dit qu'on y a dressé un nouveau Plan pour les Operations de la Campagne prochaine, & qu'il a été résolu d'assembler la grande Armée dans le Banat de Temeswar afin de s'opposer aux Turcs, qui paroissent vouloir aussi y assembler leurs plus grandes Forces. On a fait partir d'ici deux Vaisseaux de Guerre pour Vapalana, où ils ont ordre de s'arrêter jusqu'à ce que toute l'Armée soit assemblée.

De BUDA le 6. Juin. Le Prince de Saxe-Hildbourghausen passa ici il y a quelques jours allant joindre l'Armée. On apprend de Temeswar, que ce fut le 27. du mois dernier que le Colonel Piccolomini qui commandoit à Meadia avoit été obligé de rendre ce Poste aux Infidèles, qui lui ont accordé une Capitulation fort honorable: Elle porte entr'autres, qu'il sortiroit de la Place avec sa Garnison Tambour battant, Mèche allumée &c., qu'il pourroit amener avec lui 2. Pieces de Canon, & que lui & son monde seroient conduits par un Détachement de Troupes Ottomannes à Carensches à peu de distance de Temeswar. On ajoute, que depuis la prise de Meadia quantité de Païsans du Banat de Temeswar avoient pris le parti des Infidèles, & commettoient de grands désordres dans ces Cantons. On assure qu'on a envoyé ordre à quelques Troupes qui sont dans la Transilvanie de marcher sur les Frontières du Banat afin d'être à portée de surprendre en

LII.

AMSTERDAM.

AVEC PRIVILEGE DE
LES ETATS DE
ET DE WEST.

NOS SEIGNEURS
HOLLANDE
PRISE.

Du MARDI 1er. Juillet 1738.

HONGRIE.

Du Camp près de TEMESWAR le 7. Juin.

Le Général Comte de Neuperg, qui commande le Camp qu'on a commencé à former ici il y a quelques jours, partit le 8. de ce mois pour se rendre à Belgrade, sur l'avis que le Velt. Maréchal Comte de Königsegg y étoit arrivé: Ce Camp étoit alors composé des Régimens de *Dubmar, Holenzern, Holenens & Charles Palfi, Cuirassiers*, & de 12. Bataillons: Le lendemain il fut renforcé par le Régiment du *Prince Eugens, Dragons*. Le Général Comte de Neuperg revint le 4. de Belgrade, où il étoit allé assister à un Conseil de Guerre qui s'y tint chez le Velt. Maréchal Comte de Königsegg. On a depuis appris qu'il a été résolu d'assembler la plus grande partie de l'Armée dans ce Camp, où le Comte de Königsegg est attendu dans peu afin de donner ses ordres pour la subsistance des Troupes, &c. Le Fourrage est un peu rare, à cause que l'Herbe est encore fort courte, & que nos Troupes n'osent trop s'éloigner pour aller au Fourrage, de crainte de tomber dans quelque Parti des Turcs, qui rodent en grand

nombre aux environs d'ici. Le 4., on reçut avis qu'une Troupe d'environ 4000. Païsans, Valaques ou Vagabonds, avoit fait une irruption dans le Bannat, & raviné les belles Mines de Cuivre près d'*Orobitz*, ainsi que divers Villages voisins: Plus de 300. Ouvriers qui travailloient à ces Mines ont été massacrés par ces Vagabonds, qui ont enlevé & détruit tout ce qui servoit à ces Mines, & pris à l'un des Directeurs plus de 4000. Ducats en espèces. Les Valaques étoient soutenus par deux Bachas qui les suivoient de près avec 6000. Hommes de Troupes Régliées. On ne sauroit exprimer la consternation que cette irruption a causé dans le Pais, dont les Habitans se sauvent de tous côtés. On apprend que les Turcs assiègent actuellement dans les formes la Ville d'*Orjova*; mais comme la Garnison est composée de 1600. Hommes, & qu'elle est pourvue de tout le nécessaire, on se flatte que le Commandant sera en état de défendre la Place jusqu'à ce qu'on ait assemblé un Corps suffisant pour obliger les Infidèles à en lever le Siege.

POLOGNE.

De VARSOVIE le 14. Juin.

La plupart des Sénateurs & autres Personnes de distinction se retirent sur leurs Terres pour y rester jusqu'au tems de l'Assemblée de la Diète générale. Les Universaux que le Roi a signez pour la convocation de cette Diète, n'ont pas encore été rendus publics, non plus que la

St. Petersburgische Zeitung

12

No.

63.

Montags den 7. August. 1738.

Wien vom 27. July.

Wegen der durch die Kayserl. Armee wieder die Erb-Feinde erhaltenen und des am 15 July durch 6 Kayserl. Cavallerie Regimenten erfochtenen vollkommenen Siegs über eine Türkische Armee von mehr als 30000 Mann, sind etliche Tage alhier Dank-Feste angestellt worden. Briefen von Belgrad unterm 6. dieses zu Folge, höret man in selbigen Gegenden nichts weiter von einiger Annäherung des Feinds, ausser daß die streiffenden feindlichen Parttheyen sich noch immer in den ausgeleerten Dörffern blitzen lassen, an unserm Postirunge aber kommen sie nicht feruer zum Vorschein. Nach eben diesen Briefen haben die Einwohner des Almasser-Bezirks im Bannat angefangen gehabe, sich zu empohren, und die Waffen zu ergreifen. Nach-

dem aber von der Armee ein Husaren-Oberster mit 700 Mann und einer Compagnie Dragoner, wieder diese Rebellen abgeschickt worden, und die in wenig Marschen sie genau eingeschlossen, sie sich auch von dem gehofften Türkischen Beystand verlassen gesehen, haben sie sich erbohen, mit dem Kayserl. Herrn Obersten zu capituliren; welcher jedoch den angetragenen Accord nicht angenommen, sondern durch einen Officier an die hohe kommandirende Generalität Bericht erstattet, bey dessen Zurückunft er Befehl erhalten, diese sämtliche Rebellen ohne Gnade niederzubahen, damit solches dem übrigen übel gesinnten Land-Volcke zu einem Beyspiel dienen möchte.

Belgrad vom 12. Jul.

Aus Bosnien hat man Nachricht, daß

**MERCURE
HISTORIQUE
ET
POLITIQUE,**

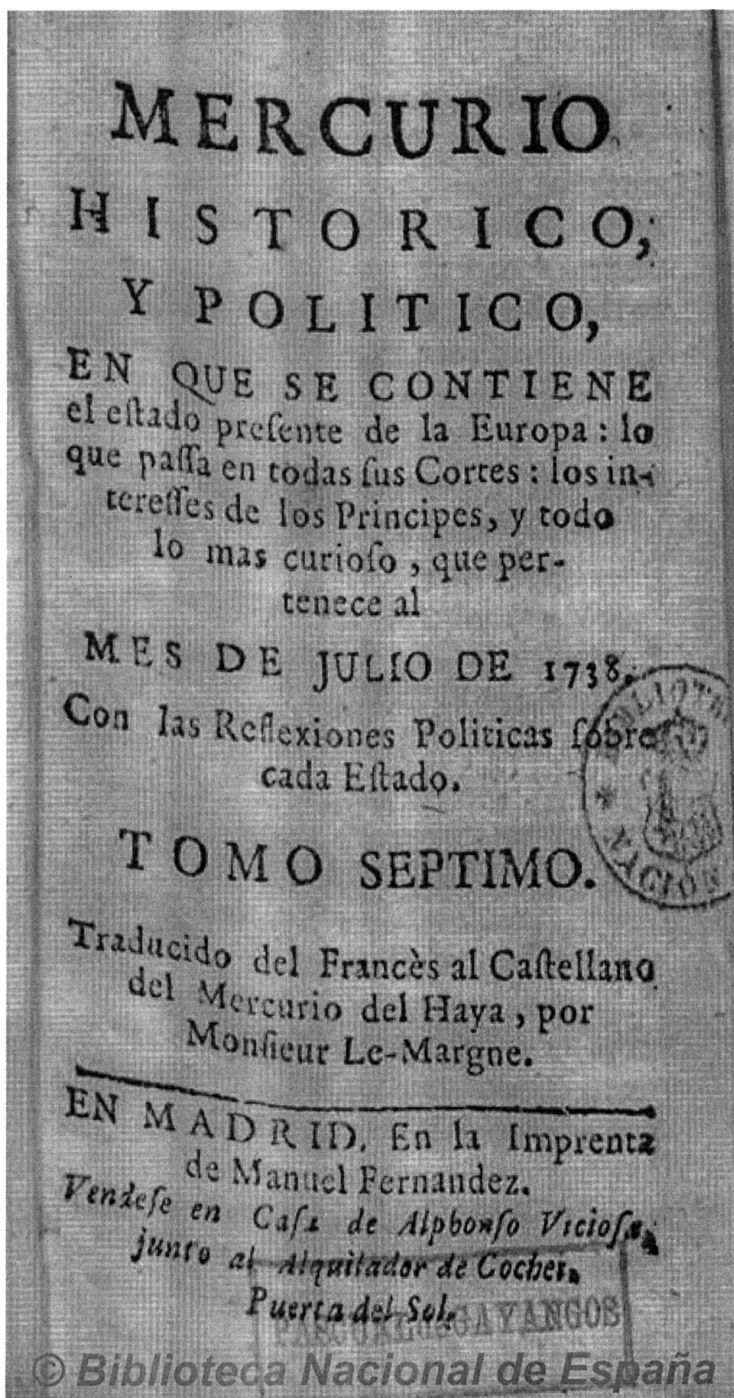
*Contenant l'Etat présent de l'Europe,
ce qui se passe dans toutes les Cours,
les Intérêts des Princes, & ce
qu'il y a de plus curieux pour le*

Mois d'Août 1738.

**Le tout accompagné de Réflexions
Politiques sur chaque Etat.**

**A LA HAYE,
Chez HENRI SCHEURLER,
M. DCC. XXXVIII,
Avec Privilege.**

Num. 31.

36x

GAZETA

DE LISBOA

OCCIDENTAL

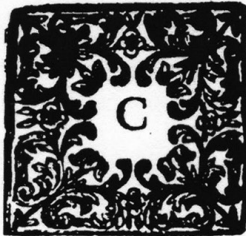
Com Privilegio

de S. Magestade

Quinta feira 31. de Julho de 1738.

TURQUIA.
Aleppo 25. de Mayo.

OM huma Caravana importantissima pertencente ao commercio desta Cidade, e chegada a semana passada de *Bagdad*, tivemos a noticia, de que os rebeldes, que se haviam ajuntado nas vizinhanças de *Babilonia*, sendo vencidos em hum combate pelo Bachá daquelle Praça, se retiraram para a montanha; e de que muitos dos seus antigos adherentes tomaram occasiam de se meterem outra vez na obediencia do Gram Senhor. Os que ficaram prisioneiros foram conduzidos a *Babilonia*, excepto dous dos principaes; a que se deu garrote; cujas cabeças mandaram a *Constantinopla*. Aqui chegam todos os dias em grande numero as reclutas, que se tem levantado na *Siria*, e mais Provincias confinantes; as quaes ha ordem para se conduzirem a *Constantinopla*, e com ellas iram algumas bolças, que o Bachá de *Damasco* man-

Hh

man-